

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 6/4'2018

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328 (економічні науки), Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 16 від 12 червня

2018 року) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 19 від 14 червня 2018 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 25.06.2018

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої
справи

© "Аналітик", 2018
© "Економіка. Фінанси. Право",

2018

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес
центр"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, професор кафедри аудиту КНЕУ, директор аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Аудиторської палати України

Величко Олена Георгіївна, Радник Першого віце-прем'єр міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України, член Аудиторської палати України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор.

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., професор

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент

Невелев Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОНА, член Аудиторської палати України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, виконуючий обов'язки ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Заступник редакційної колегії з правових наук:

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, Заслужений економіст України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент

Кононенко Леонід Минович, к.ю.н., професор

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор:

Туманян Анна Оганесівна

ЗМІСТ

М.А. ШУМ, К.Д. СИНЯТНИК. Економічний зміст основних засобів на сучасному етапі розвитку економіки України та деякі шляхи їх ефективного використання	4
О.М. ТРОЙНИКОВА, Т.В. МАШОШИНА. Вплив транспортної інфраструктури на інвестиційну привабливість регіону	9
Н.М. ГУЛЯЄВА, С.Л. БЛАЖЕНКО. Економічна безпека підприємства як об'єкт контролінгу	13
О.Є. ДАХНОВА, О.Л. МУХІНА. Аналіз стану бюджетного фінансування соціального захисту населення в Україні	18
О.В. ІВАНЕНКО. Сучасні практики трансформаційних процесів організаційних структур управління промисловими підприємствами	22
З.М. ЛОБОДІНА. Технології бюджетування: реалії та перспективи вдосконалення	27
С.О. КОВАЛЕНКО, О.С. МІТНІКОВА. Роль місцевих бюджетів у регіональній політиці за сучасних умов	33
Н.О. ПОТАПОВА, М.В. ГЛУШКО. Проблемні аспекти формування облікової інформації щодо основних засобів у системі управління підприємством	37
Ю.О. БЛИНДА. Economic-mathematical modeling as a precondition for formation means of crisis management of enterprises	41

ШУМ

УДК 657.421

СИНЯТНИК

Михайло Анатолійович
0661012632t@gmail.com

Кристина Дмитрівна

**ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА
ДЕЯКІ ШЛЯХИ ЇХ ЕФЕКТИВНОГО
ВИКОРИСТАННЯ**

**ECONOMIC CONTENT OF MAIN ACTORS
IN THE MODERN STAGE OF
DEVELOPMENT OF UKRAINE'S ECONOMY
AND SOME WAYS OF THEIR EFFECTIVE
USE**

к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів КНТЕУ

студент Харківського
інституту фінансів КНТЕУ

Стаття присвячена визначенню змісту та суті основних засобів, розглянуто історіографію даної категорії та узгодженості між собою обліку основних засобів, що використовуються в нормативно-правовому забезпеченні. Встановлено відмінності у трактуванні поняття «основні засоби» в бухгалтерському та податковому обліку. Виділено основні критерії визнання основних засобів: матеріальність, сфера призначення, строк корисного використання, амортизація. Усунення розбіжностей у нормативних документах термінології і розкриття економічного змісту показників, що виступають основними при формуванні підприємствами облікової політики мають стати пріоритетними при вдосконаленні бухгалтерського обліку.

* * *

Статья посвящена определению содержания и сути основных средств, рассмотрена историография данной категории и согласованности между собой учета основных средств, которые используются в нормативно-правовом обеспечении. Установлены отличия в трактовке понятия «основные средства» в бухгалтерском и налоговом учете. Выделены основные критерии признания основных средств: материальность, сфера назначения, срок полезного использования, амортизация. Устранение разногласий в нормативных документах терминологии и раскрытие экономического содержания показателей, выступающих основными при формировании предприятиями учетной политики должны стать приоритетными при совершенствовании бухгалтерского учета.

* * *

The article is sanctified to determination of maintenance and essence of the fixed assets, historiography of this category and coordination is considered inter se to the account of the fixed assets that is used in the normatively-legal providing. Differences are set in interpretation of concept "the fixed assets" in a book-keeping and tax account. The basic criteria of confession of the fixed assets are distinguished: materiality, sphere of setting, term of the useful use, depreciation. Removing divergences in the normative documents of terminology and disclosing the economic content of the indicators serving as the main factors in the formation of accounting policies by enterprises should be a priority in improving accounting.

The efficiency of the functioning of the economy is largely determined by the state of its basic assets, which characterize the production capabilities of the economic sectors, determine the pace and extent of its development. In today's operating conditions of industrial enterprises it becomes relevant to study the problems of analysis of the reproduction of fixed assets, the effectiveness of their use in terms of implementation of investment projects, as well as determining the directions of activation of investment activity. However, the existing accounting system of fixed assets is not able to fully meet the growing information management needs. Frequent and inconsistent changes in the legislative and normative legal acts of Ukraine, which determine the methodological principles of formation in the accounting and tax accounting of information about fixed assets, led to a different and ambiguous interpretation of their essence, which needs to be systematized and generalized. The purpose of the work is to offer the author's vision of the concept of "fixed assets" on the basis of the generalization and systematization of modern scientific ideas for the definition of this category for accounting purposes. The research methods are the methodological and informational basis of the work are scientific works, materials of periodicals, Internet resources, legal acts and International Financial Reporting Standards. In order to carry out the above-mentioned tasks, depending on the specific goals of the tasks, the general scientific methods of economic analysis are used: statistical, analytical.

Ключові слова: основні засоби, нормативний термін експлуатації, оцінка, амортизація

Ключевые слова: основные средства, нормативный срок эксплуатации, оценка, амортизация

Keywords: fixed assets, standard operating life, valuation, depreciation

ВСТУП

Ефективність функціонування економіки значною мірою визначається станом її основних засобів, які характеризують виробничі можливості галузей економіки, визначають темпи та масштаби її розвитку. У сучасних умовах діяльності промислових підприємств стає актуальним дослідження проблем аналізу відтворення основних засобів, ефективності їх використання в умовах реалізації інвестиційних проектів,

а також визначення напрямів активізації інвестиційної діяльності.

Проте існуюча система обліку основних засобів не здатна повною мірою задовольнити зростаючі інформаційні потреби управління. Часті та непослідовні зміни у законодавчих і нормативно-правових актах України, які визначають методологічні засади формування у бухгалтерському і податковому обліку інформації про основні засоби, призвели до різного й неоднозначного тлумачення їхньої сутності, що потребує

систематизації та узагальнення. Значний внесок у розвиток теорії та практики аналізу основних засобів підприємства внесли відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких Ю.А. Бабаєв, Н.Д. Баняк, А.Б. Борисов, Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем'яненко, Н.В. Кружельний, А.В. Щербина. Проте відсутність єдиної точки зору до розуміння економічного змісту поняття «основні засоби» призводить до різного тлумачення цієї категорії в бухгалтерському та податковому обліку, що потребує її уточнення.

МЕТА РОБОТИ полягає у запропонуванні авторського бачення поняття «основні засоби» на підставі узагальнення та систематизації сучасних наукових уявлень визначення цієї категорії для цілей бухгалтерського обліку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Для здійснення вищезгаданих завдань, залежно від конкретних цілей задач, використано загальнонаукові методи економічного аналізу: статистичний, аналітичний.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основні засоби є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють неабияку роль, зокрема, в економічних процесах, саме тому термінологія відіграє значну роль у відображенні основних засобів у синтетичному та аналітичному обліку та врешті у звітності.

В. Сопко і В. Караєв зауважують, що невдала термінологія може не дати реального і повного уявлення про суть процесів, що відбуваються, а й ввести в оману.

У сучасних наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених існує багато точок зору до трактування поняття «основні засоби», найтипівіші з яких наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Трактування сутності поняття «основні засоби» в економічній літературі

Автор	Визначення
Бабаєв Ю.А.	Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється.
Гречко С.М.	Основний засіб – необоротний актив, що призначений для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності.
Коваленко А.М.	Основні засоби – це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більш ніж один рік (або на протязі операційного циклу, якщо він більше ніж рік), які підприємство утримує в цілях: використання під час виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам; виконання адміністративних та соціальних функцій.
Агрес О.Г.	Основні засоби – це засоби праці у формі матеріальних активів, які утримує підприємство з метою використання у виробничому процесі або здійсненні адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше ніж один рік, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, вартість яких є не меншою від законодавчо встановленого розміру та поступово переноситься в міру фізичного спрацювання та (або) морального старіння на вартість готової продукції проведенням амортизаційних відрахувань.
Коваленко О.В., Громова І.В.	Основні фонди – це частина засобів виробництва, які діють у процесі виробництва протягом тривалого періоду, зберігають при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію частинами у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань.
Неміш Ю.В.	Основні засоби – це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання.
Бабяк Н.Д.	Основні засоби – це активи з терміном корисного використання більше одного року, які використовуються на підприємствах у декількох операційних циклах з метою отримання економічної вигоди, не втрачаючи при цьому матеріально-речової форми, та переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованих амортизаційних відрахувань.
Борисов А.Б.	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, що виготовляється.
Бутинець Ф.Ф.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року.
Дем'яненко М.Я.	Основні засоби – це термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «необоротні матеріальні активи» (засоби виробництва, матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі діяльності або для здійснення адміністративних і соціальних функцій, що використовуються протягом тривалого періоду і поступово переносять свою вартість на продукцію у міру зношення); матеріальні цінності (виробниче майно), що споживається у виробничому процесі, тобто фізичний капітал.
Кужельний Н.В.	Основні засоби – сукупність матеріально-суттєвих цінностей, діючих в натуральній формі і протягом як матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері.

Виходячи з вище сказаного, можна дійти висновку, що «основні засоби» – це матеріальні активи, придатні для використання в процесі діяльності суб'єкта підприємництва, які втрачають свою вартість частково, шляхом перенесення її на знову створений продукт, очікуваний термін використання яких більше одного року.

Подібне визначення поняття «основні засоби» знайшло відображення і у законодавчій базі (табл. 2).

Ефективність використання основних засобів є однією із найбільш важливих дослідницьких ланок на підприємствах. Відтворення основних виробничих засобів розглядається, як процес безперервного їх поновлення.

Таблиця 2

Трактування сутності поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України

Джерело	Визначення
Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
Податковий кодекс України	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
Постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України» від 20.12.2005 р. № 480	Основні засоби – матеріальні активи, які банк утримує з метою використання їх у процесі своєї діяльності, надання послуг, здавання в лізинг (оренду) іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
Господарський кодекс України	Основними фондами виробничого і невиробничого призначення є будинки, споруди, машини та устаткування, обладнання, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар та інше майно тривалого використання, що віднесено законодавством до основних фондів
МСБО 16 «Основні засоби»	Матеріальні об'єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду.

Згідно з Податковим кодексом, «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (окрім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2 500 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2 500 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких із дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)».

Відповідно до МСБО 16, «основні засоби – це матеріальні активи, якими підприємство володіє з метою їх використання в процесі виробництва, постачання товарів, здійснення послуг, надання в оренду або для цілей управління, й які, як передбачається, будуть використовуватися протягом більш одного звітного періоду» МСФЗ 16 поширюється на всі види активів, що відповідають даному визначенню, крім лісних угідь і подібних відтворених природних ресурсів. Таке визначення основних засобів є підкреслен-

ням способу їх використання.

П(С)БО 7 «Основні засоби» визначає основні засоби як матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

На сьогодні в Україні склалася несприятлива ситуація щодо забезпеченості та ефективності використання основних засобів. Насамперед, це пов'язано з високим ступенем зношеності виробничих засобів, що обумовлює нагальну потребу у заміні та модернізації наявного парку засобів виробництва (табл. 3).

Здійснюючи аналіз основних засобів за 2011-17 рр., потрібно зазначити, що розмір первісної вартості зростає з 2011 р. до 2015 р. та збільшився на 7 103 256 млн. грн., проте дана позитивна тенденція дещо змінилася до 2017 р.: у 2016 р. первісна вартість зменшилась на 6 110 760 млн. грн. (або на 44,4 %) та у 2017 р. збільшилась на 536 051 млн. грн.. Показник ступеня зносу збільшувався до 2015 р., що є негативним чинником у діяльності підприємств, проте вже протягом 2016–17 рр. зменшується на 23,4 % та 2 % відповідно.

Таблиця 3

Вартість основних засобів підприємств України за 2011-17 рр.

Роки	Первісна вартість	Залишкова вартість	Ступінь зносу, %
2011	6 648 861	1 731 296	74,9
2012	7 396 952	1 780 059	75,9
2013	9 148 017	2 135 987	76,7
2014	10 401 324	2 356 962	77,3
2015	13 752 117	2 274 922	83,5
2016	7 641 357	3 047 839	60,1
2017	8 177 408	3 428 908	58,1

Однак, реальна ситуація така, що через інфляцію та падіння курсу національної валюти вартість нового обладнання набагато вище первісної вартості аналогічного експлуатованого устаткування.

Основні засоби відіграють вирішальну роль у виробничій діяльності промислових підприємств. Забезпеченість промислових підприємств основними засобами виробництва є важливим фактором, від якого залежать якість, повнота та своєчасність виконання робіт, обсяг виробництва продукції і фінансовий стан підприємства в цілому. Тому актуальним стає дослідження стану відтворювального процесу на промислових підприємствах.

Аналіз наявності та стану основних засобів за 2015-16 рр. за даними Державної служби статистики України, зазначає зменшення зносу основних засобів спостерігається лише в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря на 939 500 млн. грн. або на 54,1 %. Іншим видам промисловості притаманна тенденція до збільшення зносу основних засобів.

Шляхи поліпшення використання основних засобів можуть бути представлені різним чином. Одним з варіантів системи шляхів і відповідних резервів підвищення ефективності використання основних засобів є наступна їх класифікація:

1) резерви поліпшення екстенсивного використання основних засобів або шляху збільшення часу роботи обладнання:

- прискорення введення в дію;
- скорочення та ліквідація внутрішньозмінних простоїв за рахунок сучасного і якісного забезпечення робочих місць сировиною, матеріалами, енергією, паливом, інструментом, оснащенням, робочою документацією, належного ремонтного обслуговування тощо;
- збільшення міжремонтних періодів і скорочення часу ремонтів;
- планування і забезпечення більш повного завантаження устаткування;
- підвищення коефіцієнта змінності;
- вдосконалення організації виробництва і праці;

2) резерви поліпшення інтенсивного використання обладнання або підвищення ступеня його завантаження в одиницю часу:

- встановлення оптимального режиму роботи обладнання;
- підвищення продуктивності праці на робочих місцях за рахунок застосування технологічної оснастки і спеціальних інструментів, вдосконалення технологічних процесів (підвищення рівня технологічності);
- підвищення рівня механізації та автоматизації

виробництва, у тому числі допоміжних та обслуговуючих процесів;

- поліпшення якості підготовки сировини і матеріалів до процесу виробництва;
 - підвищення кваліфікації робітників і освоєння ними передових методів праці;
 - підвищення рівня спеціалізації і концентрації при формуванні технологічних процесів;
 - модернізація обладнання;
- 3) удосконалення структури основних засобів:
- збільшення питомої ваги активної частини основних засобів;
 - зменшення частки невстановленого обладнання;
 - придбання високопродуктивних машин і устаткування, своєчасне їх оновлення;
 - забезпечення пропорційності між цехами і ділянками;
 - зменшення невикористовуваних і зайвих основних засобів за рахунок їх реалізації або здачі в оренду.

ВИСНОВКИ

Усунення розбіжностей у нормативних документах термінології і розкриття економічного змісту показників, що виступають основними при формуванні підприємствами облікової політики мають стати пріоритетними при вдосконаленні бухгалтерського обліку.

Грунтуючись на результатах проведеного дослідження можна зробити висновок, що основні виробничі засоби підприємства використовуються не достатньо ефективно. Подальшого підвищення ефективності їх використання можливо досягти інтенсивним шляхом, а саме:

- проведенням заміни частини застарілих технологій на нові, комп'ютеризовані технології, які будуть сприяти прискоренню виробництва та підвищенню продуктивності праці;
- проведенням реконструкції тих виробничих ділянок і обладнання, які є «вузькими місцями», тобто стримують можливості збільшення обсягів виробництва;
- організацією навчання та перепідготовки інженерно-технічних працівників та основних виробничих робітників, які будуть відповідати за впровадження нового прогресивного обладнання та працювати на ньому.

Покращення стану основних засобів можливе тільки завдяки оновленню та проведенню техніко-технологічної інноваційної модернізації.

Список використаних джерел

1. Жадан Т.А. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. Глобальні та національні

проблеми економіки. 2015 №8. С. 112-116.

2. Мац Т. П. Економічний зміст основних засобів у нормативно-правовому забезпеченні. Економічні науки. 2012. Випуск 1 (4). Том 3. С. 115-119.

3. Міжнародні стандарти бухгалтерської звітності. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_014

4. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

References

1. Zhadan T.A. The economic essence of fixed assets of the

enterprise: the accounting aspect. Global and national problems of the economy. 2015. № 8. pp. 112-116. (in Ukrainian)

2. Mats T.P. The economic content of fixed assets in the normative-legal provision. Economic sciences. 2012. № 1 (4). Vol. 3. pp. 115-119. (in Ukrainian)

3. International Accounting Standards. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (in Ukrainian)

4. Tax Code of Ukraine. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian)

5. On Approval of the Regulation (Standard) of Accounting 7 "Fixed Assets". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (in Ukrainian)

ТРОЙНИКОВА

Олена Миколаївна
troinikovae@gmail.com

УДК 332.145

ВПЛИВ ТРАНСПОРТНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ
ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНУTHE INFLUENCE OF TRANSPORT
INFRASTRUCTURE ON THE INVESTMENT
ATTRACTIVENESS OF THE REGION

МАШОШИНА

Тетяна Вікторівна
mashoshina_tatiana@ukr.netк.е.н., доцент, Український
державний університет
залізничного транспортук.е.н., доцент, Український
державний університет
залізничного транспорту

У статті проаналізовано поняття привабливості регіону з точки зору потенційних інвесторів. Досліджено групування факторів згідно сучасної експертної оцінки в залежності від швидкості їх можливої динаміки, а саме за класичним групуванням та згідно структури індексу інвестиційної привабливості. Визначено, що складова інфраструктури належить до першої групи класифікації та до групи жорстких факторів при сучасному рейтинговому оцінюванні привабливості регіону. Розкрито напрямки реформування, які надають можливість покращити рівень транспортної складової.

* * *

В статье проанализировано понятие привлекательности региона с точки зрения потенциальных инвесторов. Исследовано группирование факторов согласно современной экспертной оценки в зависимости от скорости их возможной динамики, а именно по классической группировке и согласно структуры индекса инвестиционной привлекательности. Определено, что составляющая инфраструктуры относится к первой группе классификации и к группе жестких факторов в современном рейтинговом оценивании привлекательности региона. Раскрыты направления реформирования, представляющие возможность улучшить уровень транспортной составляющей.

* * *

The concept of investment attractiveness of the region in scientific sources is considered as a derived category from the investment climate and, depending on the objectives of the study, may have different approaches to the interpretation of its essence, in terms of both efficiency as opportunities for investors, as a combination of factors, such as the ratio of profitability and risk, etc. Within the scope of this publication, the concept of investment attractiveness from the point of view of potential investors is considered.

The grouping of factors according to the modern expert estimation is investigated depending on the speed of their possible dynamics, namely by classical grouping and according to the structure of the investment attractiveness index. It is determined that the infrastructure component belongs to the first group of classification and to the group of hard factors under the current rating assessment of the attractiveness of the region.

Investing in the transport component of the regional infrastructure at the expense of all sectors of economic management is a priority, because it forms the level of economic development, which in turn is the basis for the investment attractiveness of the region from the point of view of investors.

Within the framework of the solution of this issue, projects of large-scale renovation of the road economy of Ukraine are being worked out and implemented, and the European system of management of the industry is being implemented - with clearly defined requirements for carrying out works, defining responsibility, forming a road budget and monitoring the use of funds. Under the conditions of reform, support and improvement of the level of transport infrastructure is possible due to three sources of financing and separation of areas of responsibility.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість регіону, транспортна інфраструктура

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность региона, транспортная инфраструктура

Keywords: investment, investment attractiveness of the region, transport infrastructure

ВСТУП

Інвестиції є одним із основних факторів, що впливають на ефективний розвиток країни, регіону, галузі. Особливого значення набуває приток інвестицій в умовах модернізації економіки країни. На сучасному етапі в умовах інтеграції України до європейської

спільноти вкрай актуальним є створення необхідних умов для сприятливого інвестиційного клімату в країні та забезпечення інвестиційної привабливості регіонів.

Поняття інвестиційної привабливості регіону в наукових джерелах розглядається як похідна катего-

рія від інвестиційного клімату та в залежності від цілей дослідження може мати різні підходи до трактування її сутності, а саме з точки зору як ефективності, як можливості для інвесторів, як сукупність факторів, як співвідношення прибутковості та ризику, тощо. В межах даної публікації розглядається поняття інвестиційної привабливості з точки зору потенційних інвесторів. Тобто визначення сукупності факторів, що визначають відповідність регіону основним цілям інвесторів, а саме доходність, низькі ризики, ліквідність інвестицій. Показники, що характеризують інвестиційну привабливість регіону класично система-

тизують у групи факторів, що визначають рівень привабливості території для потенційних інвесторів.

Вивченням категорії інвестиційної привабливості займалися О.М. Асаул [1], І.О. Бланк [2], ОВ. Савлук [3], Л.Ф. Мухаметшина [4], А.В. Чупіс [5] та інші. З точки зору впливу іноземного інвестування на економіку країни найбільш цікавими є праці таких зарубіжних вчених як Л.Дж. Гітмана [6], І. Озгурка [7].

Згідно сучасної експертної оцінки привабливості регіону групування факторів відбувається в залежності від швидкості їх можливої динаміки (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Класифікація факторів інвестиційної привабливості

класичне групування факторів інвестиційної привабливості	фактори згідно структури індексу інвестиційної привабливості
фактори, що впливають на рівень інвестиційного потенціалу регіону (природно-географічний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий потенціали).	жорсткі: природні ресурси, трудові (здоров'я, доступність, якість), інноваційний потенціал, географічне розташування, споживчий сегмент, бізнес-сегмент, інфраструктура.
фактори, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків (законодавчі, політичні, соціальні, економічні, екологічні та кримінальні ризики).	м'які: діловий клімат, правила та процедури (ефективність державних органів, адміністративні процедури, дотримання прав власності, корупція, податки та збори), відкритість влади, діло-вий оптимізм, успішний досвід.
інвестиційна активність (концентрація і розподіл інвестиційного капіталу, активізація впровадження нових виробничих потужностей, розвиток прямих і портфельних інвестицій).	

Як свідчать дані, наведені в таблиці, складова інфраструктури належить до першої групи класифікації та до групи жорстких факторів при сучасному рейтинговому оцінюванні привабливості регіону. Рівень транспортної системи при аналізі території є вирішальним фактором для реалізації потенційних інвестиційних проєктів [7].

МЕТА РОБОТИ

Метою даної роботи є дослідження залежності інвестиційної привабливості регіону від рівня транспортної інфраструктури та джерел її фінансування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та інформаційною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та закордонних спеціалістів з питань досліджуваної проблеми, матеріали періодичних видань, законодавчі, нормативно-правові акти, Internet-ресурси. В процесі роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічних процесів і соціальних явищ. При формуванні мети та цілей дослідження використано монографічний метод, окремо або в комплексі системний та ситуаційний підходи, методи аналізу і синтезу, метод математичної статистики.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інвестиційна привабливість регіону є одним з найважливіших критеріїв оцінки його рівня та залежить від ряду чинників, що впливають на потенційні можливості його розвитку. У зв'язку з цим, увагу привертають поняття «рівень економічного розвитку» та «інвестиційна привабливість». Перший визначає рівень розвитку об'єкта, регіону, набір економічних показників. Другий є характеристикою об'єкта (регіону), його теперішнього стану, подальшого розвитку, перспектив прибутковості і зростання.

Інвестування в транспортну складову регіональної

інфраструктури за рахунок коштів всіх ланок господарського управління є першочерговим напрямком, тому що саме він формує рівень економічного розвитку, який в свою чергу є підґрунтям для інвестиційної привабливості регіону з погляду інвесторів.

Інвестиційна привабливість України в світі реформування досліджується і оцінюється не тільки вітчизняними, а й іноземними експертами та аналітиками. Прикладом є Європейська бізнес-асоціація, що поділяє у собі більше 900 європейських, українських та міжнародних компаній, які працюють в Україні.

Об'єднання має на меті налагодження відносин між європейським бізнесом та представниками влади в Україні, для співпраці, щодо створення сприятливих умов ведення бізнесу та залучення прямих іноземних інвестицій в економіку держави. За версією асоціації, індекс інвестиційної привабливості України рекордно виріс в порівнянні з 2011 р.. Згідно останніх даних, зростання показника значно помітне і становить 3,15 балів за 5-бальною шкалою. У 2016 р. індекс становив 2,88 і 2,85 бала в червні і грудні відповідно. Останній раз відмітка індексу спостерігалась на рівні 3-х балів лише в кінці 2011 р. (табл. 2) [9].

Проведення асоціацією опитування керівників 142 найбільших міжнародних і українських компаній свідчить про незначне, але все одно покращення стану в секторі бізнесу, а отже й в інвестиційному секторі. Позитивна динаміка спостерігається в наступному:

- відкритості державних даних;
- поступовій дерегуляції;
- розвитку електронних сервісів;
- спрощення процедури отримання дозвільних документів на будівництво;
- мораторіїв на перевірки;
- ослаблення валютного контролю;
- введення інституту приватних виконавців, тощо.

Індекс інвестиційної привабливості України 2009-17 рр.

Роки	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Індекс інвестиційної привабливості (ІІП)	2,22-2,57	3,08-3,28	3,24-3,56	2,18-2,12	2,12-1,81	2,72-2,5	2,51-2,57	2,88-2,85	3,15

Протягом останніх чотирьох років Україна проходить реформу децентралізації. Подібні реформи, суть яких надання більш широких повноважень органам місцевого самоврядування, є також однією з основ побудови сучасного суспільства.

Здатність регіону залучати зовнішні або використовувати власні інвестиційні ресурси залежить (як вже зазначалося) від цілої низки факторів. Вони характеризують, як сучасний стан соціально-економічного середовища регіону так і його подальшу перспективу розвитку. Ефективне використання цих факторів впливає на прийняття інвестиційних рішень, щодо джерел інвестування та напрямки інвестування. Реально оцінити свої можливості та потужність потенціалу території, завдання кожного окремого регіону.

Для більш енергійного просування процесу реформування існують проекти, що дозволяють більш ефективно та швидше адаптувати регіони до європейських стандартів. На сучасному етапі для України діє програма з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою». В рамках цієї програми виділено 102 млн. євро на розвиток українського суспільства. Це стратегічна програма, що стартувала у січні 2016 р. на період до 30 червня 2020 р.. Нові напрямки, які підтримуватиме Рада донорів з питань децентралізації в Україні це медицина, безпека, соціальний захист [10]. З оглядом вищезазначеного, реалізація цих програм першочергово залежить від якості транспортної інфраструктури.

У рамках вирішення цього питання розробляються та втілюються проекти масштабного оновлення дорожнього господарства України, запроваджується європейська система управління галуззю – з чітко окресленими вимогами до проведення робіт, визначенням відповідальності, формуванням дорожнього бюджету і системи контролю використання коштів. Процес децентралізації дозволяє наповнювати місцеві бюджети, а отже фінансувати дорожні проекти на місцях, для цього визначено чітку відповідальність за утримання доріг і план будівництва на п'ять років [11]. Зони відповідальності у 2018 р. розподілені наступним чином:

- за 123 000 км. доріг місцевого значення відповідальність покладена на обласні держадміністрації;
- за 46 985 км. доріг державного значення на «Укравтодор»;
- за 250 000 км. доріг у населених пунктах на органи місцевої влади, передусім муніципалітети.

Окремою статтею фінансування є Програма безпеки доріг на яку виділено – 2,6 млрд. грн.. Згідно програми «500-500-1000» в якій прописано не тільки всі вимоги до дорожнього руху, а й передбачає системне будівництво безпечних переходів, острівців безпеки

та розв'язок». З 2017 р. втілюються в життя:

- інженерні рішення, щодо організації пішохідних переходів, сповільнення руху на в'їздах у населені пункти;

- систематизований процес виконання ремонтів доріг переважно за маршрутним принципом, що дає додатковий стимул економічному розвитку цілих регіонів країни. Що стосується обсягів ремонту доріг, то можна зазначити, що за останні чотири роки вони значно зросли. Так, у 2014 р. відремонтовано всього 120 км доріг, а в 2017 році вже 2177 км.

При ефективному управлінні дорожнім господарством ефект може буде відчутний вже за короткий період часу. А повне відновлення господарства прогнозується за 5-10 років [11].

Поряд з цим формуються інші передумови забезпечення інвестиційної привабливості регіонів, а саме отримання в майбутньому доходів від функціонування туристичного, аграрного, санаторно-курортного бізнесу.

ВИСНОВКИ

Не дивлячись на наявність негативних чинників, що гальмують соціально-економічний розвиток країни та заважають покращенню інвестиційної привабливості, можна зазначити, що Україна є державою із суттєвим простором для інвестиційної діяльності.

Для покращення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості необхідно посилення базових умов, які вимагають відповідного економічного розвитку території. Однією з цих умов є розвиток відповідної транспортної інфраструктури.

В умовах реформування підтримка та покращення рівня транспортної інфраструктури можлива за рахунок трьох джерел фінансування та відокремлення зон відповідальності, а саме «Укравтодору», обласної держадміністрації, органів місцевої влади.

Список використаних джерел

1. Асаул А.М. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов. Региональная экономика. 2004. № 2. С. 53–62.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. Київ, 2001. 448 с.
3. Савлук О.В. Світовий досвід підвищення інвестиційної привабливості регіону на основі інституціонального регулювання. Вісник Хмельницького національного університету. 2012. № 2. С. 256–262.
4. Мухаметишина Л.Ф. Формирование стратегии инвестиционной привлекательности предприятия. Вестник КГФЭИ. 2009. в 2 т. Т.1. С.25-28.
5. Чупіс А.В. Інвестування в аграрній сфері. Суми, 2002. 244 с.
6. Гитман Л. Дж., М.Д. Джонс. Основы инвестирования: пер. с англ. Москва, 1999. 1008 с.
7. Ozturk I.. Rethinking FDI-based development in the post-global crisis era. URL: <http://jpfdr.donnu.edu.ua/issue/view/31> (дата звернення 10.06.2018)

8. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: https://www.invest-lvivregion.com/UserFiles/File/Rejting_invest.pdf (дата звернення 10.06.2018)

9. Європейська правда URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/07/3/7067975/> (дата звернення 08.06.18)

10. Децентралізація. Програма U-LEAD. URL: <http://donors.decentralization.gov.ua/project/u-lead> (дата звернення 27.05.2018)

11. Децентралізація. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/8758> (дата звернення 26.05.2018)

References

1 Asaul A.M. Systematization of factors characterizing the investment attractiveness of regions. *Regional economy*. 2004. No. 2. pp. 53-62 (in Ukrainian)

2 Blank I.A. Investment management. Kiev. 2001. 448 p.(in Ukrainian)

3 Savluk O.V. World experience of increasing the investment attractiveness of the region on the basis of institutional regulation. *News of Khmelnytskii national university*. 2012. № 2. pp. 256-262 (in Ukrainian)

4. Mukhametshina L.F. Formation of the strategy of invest-

ment attractiveness of the enterprise. *Herald of KHFEI*. 2009. № 1 .pp. 25-28

5 Chupis A.V. Investing in the agrarian sector. Sumy, 2002. 244 p.

6 Gitman L.J. Fundamentals of Investing: trans. from English. Moscow. 1999. 1008 p. (in English)

7 Ozturk I. Ozturk Ibragim. Rethinking FDI-based development in the post-global crisis era URL: <http://jpfrd.donnu.edu.ua/issue/view/31> (date of treatment 10.06.2018) (in Turkish)

8 Rating of Investment Attractiveness of Regions. Institute for Economic Research and Policy Consulting. URL: www.invest-lvivregion.com/UserFiles/File/Rejting_invest.pdf 9 (date of treatment 10.06.2018) (in Ukrainian)

9 European truth URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/07/3/7067975/> (date of treatment 08.06.18) (in Ukrainian)

10 Decentralization. Programa U-LEAD. URL: <http://donors.decentralization.gov.ua/project/u-lead> (date of treatment 27.05.2018) (in Ukrainian)

11 Decentralization. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/8758> (date of treatment 26.05.2018) (in Ukrainian)

ГУЛЯЄВА

Наталія Миколаївна
natalia.gulaeva@ukr.net

УДК 65.012:330.354

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ
КОНТРОЛІНГУ

БЛАЖЕНКО

Сергій Леонідович
fuksan@ukr.netECONOMIC SECURITY OF THE
ENTERPRISE AS AN OBJECT OF
CONTROLLINGк.е.н., професор, Київський
національний торговельно-
економічний університетстарший викладач, Київський
національний торговельно-
економічний університет

У статті визначено сутність контролінгу виходячи з бачення місії контролера, що сформульована міжнародною групою контролінгу (IGC), виділено основний напрям розвитку процесу прикладного втілення теорії контролінгу в реальну практику управління на сучасному етапі, розглянуто основні сучасні підходи до характеристики сутності економічної безпеки підприємства та виділено чинники, які актуалізують інтерес до цього аспекту діяльності підприємства з боку науковців та практиків. На основі критики окремих підходів трактування сутності економічної безпеки підприємства було виділено найбільш актуальний з них з урахуванням вимог до побудови системи контролінгу на підприємстві.

* * *

В статті охарактеризована сутність контролінгу исходя из видения миссии контроллера, сформулированного международной группой контролинга (IGC), выделено основное направление развития процесса прикладного использования теории контролинга в реальную практику управления на современном этапе, рассмотрено основные современные подходы характеристики сущности экономической безопасности предприятия и выделено факторы, которые актуализируют интерес к этому аспекту деятельности предприятия со стороны ученых и практиков. На основании критики отдельных подходов трактовки сущности экономической безопасности предприятия было выделено наиболее актуальный из них с учетом требований к построению системы контролинга на предприятии.

* * *

Introduction. In modern economic science and practice, more and more attention is paid to the problems of the enterprise's economic security providing. Some abstraction of modern research and conclusions requires the formation of more specific models and tools, clear definition of parameters and evaluation methodology's formalization, which is conceptually combined in the integrated system of controlling of overall structure of maintaining economic security of the enterprise. The initial stage of system's formation is the essence definition of the economic security of the enterprise as the controlling object.

The **purpose** of the study is the justification of resource approach to economic security interpretation as the controlling object, principles of its practical application.

The **results** of the study are the definition of controlling essence on the basis of the vision of controller's mission, which is formulated by the international controlling group (IGC), the selection of the main development direction of controlling theory application process to real management practice at the present stage, the consideration of the main modern approaches to the enterprise's economic security essence characteristic and the factors' selection, which are actualize the interest of this enterprise's activity aspect by scientists and practitioners. On the basis of criticism of individual approaches to the enterprise's economic security essence interpretation, the most actual approach is selected with taking into account the requirements for the construction of controlling system at the enterprise.

Conclusions. Proceeding from the modern development trends in the applied aspects of controlling on the basis of most managerial functions automation, it is expedient to use the resource approach to the economic security essence specifications, which is proposed to be defined as assessing parameter of the current and future performance of enterprise's management, when the volume and state of use its resources identifies their sufficiency for the normal functioning and confrontation to the present and expected threats to the external and internal environments in the implementation process of enterprise's development program.

The prospects for further researches are the justification for separating of new functional direction of controlling – the enterprise's economic security controlling, formation of theoretical foundations for its development and implementation.

Ключові слова: контролінг, економічна безпека підприємства

Ключевые слова: контролинг, экономическая безопасность предприятия

Keywords: controlling, economic security of the enterprise

ВСТУП

Сучасні процеси розвитку підприємств України характеризуються значною волатильністю чинників як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, наслідком чого стає підвищення рівня загроз не тільки їх успішності, але і їх існуванню. Це пов'язано із політичною нестабільністю і військовими конфліктами, напруженістю через впровадження реформ у країні і у зв'язку з цим звуженням внутрішнього ринку, падінням реальних доходів населення, недостатністю або майже відсутністю власного оборотного капіталу,

високою вартістю позикових коштів, ненабутим ще досвідом вітчизняного менеджменту приймати рішення в умовах надзвичайно високих ризиків і лібералізації зовнішньоекономічної діяльності. Фактично йдеться про збільшення джерел виникнення реальних загроз нормальній життєдіяльності суб'єкта господарювання, його стійкості до руйнуючих впливів, тобто його економічній безпеці. Є характерним, що саме цій проблематиці в сучасній економічній науці та практиці приділяється все більше уваги. Деяка абстрактність сучасних досліджень та висновків потре-

бує формування більш конкретних моделей та інструментарію, чіткого визначення параметрів та формалізації методології оцінки, що концептуально поєднується у комплексній системі контролінгу загальної конструкції підтримки економічної безпеки підприємства. Вихідним етапом формування такої системи є визначення сутності економічної безпеки підприємства як об'єкту контролінгу в її параметричних характеристиках і детермінантах, актуалізація як управлінської категорії.

Дослідженню питань, що пов'язані з характеристикою сутності та підтримкою необхідного рівня економічної безпеки підприємства, присвячені праці авторів: І. Ансоффа, О.В. Ареф'євої, У. Бернстайна, І.О. Бланка, З.С. Варналія, М.М. Єрмошенко, Т.М. Іванюти, В.О. Какнаєвої, О.В. Ілляшенка, Д. Канемана, А.В. Козаченко, А.В. Крисіна, Т.Б. Кузенко, О.М. Ляшенко, Б.З. Мільнера, Є.І. Овчаренко, Є.А. Олейнікова, В.С. Пономаренка, П. Портера, Т.Г. Рзаєвої, Г.І. Рзаєва, В.С. Сідак, В.Л. Тамбовцева, С.В. Філіппова, О.В. Хоміва, А. Чандлера, М.Я. Швеца та ін..

Головними аспектами в роботах сучасних науковців, що присвячені проблемам підтримки економічної безпеки підприємства, є характеристика її сутності та складових, концептуальні засади управління досягненням певного рівня економічної безпеки підприємства, система показників та моделей його оцінки, інформаційно-аналітичне забезпечення підтримки. Майже не висвітленими залишаються методологічні засади контролю в управлінні цими процесами, в тому числі у форматі контролінгу.

МЕТОЮ РОБОТИ є обґрунтування ресурсного підходу до трактування економічної безпеки як об'єкту контролінгу, засад його практичного застосування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Робота виконана на основі аналізу наукових праць та Інтернет-ресурсів щодо теоретичних та методологічних аспектів забезпечення економічної безпеки та побудови системи контролінгу на підприємстві.

У процесі дослідження були застосовані такі наукові методи, як індукції та дедукції, аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Функціонування та розвиток суб'єктів господарювання у сучасних умовах з часом ускладнюється та стає багатофакторним процесом. Взаємодія проявів факторів внутрішнього і зовнішнього походження від глобалізації, коли розвиток підприємства значною мірою залежить як від місця країни походження цього підприємства у світовій глобальній системі розподілу праці, так й інтересів та потреб стейкхолдерів підприємства, що є постійно змінюваними та ситуативно переплетеними з інтересами та потребами підприємства, обумовлює ускладнення системи управління підприємством в цілому та по його окремих сегментах господарської діяльності (центрах фінансової відповідальності). Наприклад, створюється як стратегічна, так і тактична система цілей і настанов – максимізація прибутку і вартості підприємства, раціоналізація транзакційних витрат, максимальне задоволення потреб клієнтів, утримання на ринку і навіть забезпечення лідерства, мінімізація втрат від негатив-

ної дії зовнішнього середовища, забезпечення сталого економічного зростання тощо. Динамічність процесів наукового осмислення і практичного втілення продукує інтенсивний розвиток інструментарію механізмів та технологій управління на якісно новій основі, які забезпечують пристосування до тих чи інших викликів середовища функціонування. Як доводить реальна практика управління напрями фокусування зусиль чітко проявляються у новому блоці функціонального забезпечення – формування необхідного рівня економічної безпеки підприємства в операційному середовищі контролінгу.

Історично методологічна модель управління у системі контролінгу у наукових джерелах відома з 15 ст.. Проте інтенсивне його впровадження у практичну діяльність підприємств та розвиток наукової інтерпретації мали місце після другої світової війни. Виділились два центри досліджень та впровадження – США та Німеччина. Розуміння змісту контролінгу як наукова проблема формувалось у жвавих дискусіях, позиціях певних шкіл та в моделях, формалізація в окремих концепціях контролінгу [1].

Сучасні дослідники трактують зміст контролінгу, наприклад, залежно від мети як систему інформаційного забезпечення менеджменту, вид економічної роботи на підприємстві, інструмент чи технологію управління і навіть як концепцію або філософію управління тощо. Найбільш переконливою є характеристика змісту контролінгу виходячи з бачення місії контролера, що сформульована міжнародною групою контролінгу (International Group of Controlling – IGC) [2].

У ній зазначено, що контролери є партнерами керівництва підприємства та вносять значний внесок у забезпечення сталого успіху організації. Саме цей функціональний ланцюг забезпечує:

1. Розробку і управлінське супроводження виробничих процесів від постановки цілей, планування до безпосереднього контролю, коли кожний, хто приймає рішення, керується узгодженими цілями.
2. Мотивацію досягнення поставлених цілей на основі мобілізації можливостей і управління ризиком.
3. Об'єднання завдань і планів організації в цілісну управлінську конструкцію.
4. Розробку і підтримку результативності всіх систем управлінського контролю, включаючи її інформаційну інфраструктуру.
5. Ідеологічне втілення як «економічну совість», що є запорукою процвітання всієї організації [2].

Таким чином, контролінг слід розглядати як систему підтримки процесу прийняття управлінських рішень шляхом координації процесів формування інформаційної бази, аналізу, планування та контролю їх виконання, що дозволяє концентрувати управлінські впливи на найбільш проблемних аспектах розвитку підприємства, генерувати та оцінювати альтернативні підходи щодо нормалізації діяльності в процесі досягнення цільових її параметрів.

Основним напрямом розвитку процесу прикладного втілення теорії контролінгу в реальну практику управління на сучасному етапі є автоматизація окремих функціональних його блоків, процесів і процедур: обліку, бюджетування, планування ресурсів

(ERP-системи), управління ланцюгами поставок (SCM-системи), системи документообороту тощо.

Автоматизація систем управління підприємством висуває на перший план можливість кількісної оцінки параметрів об'єкта управління на основі алгоритмічної формалізації методологічних засад цієї оцінки.

Визначаючи економічну безпеку як об'єкт контролю (управління) необхідно сформувати параметричну базу оцінки, аналізу і обґрунтування рішень щодо досягнення її певного рівня чи підтримки наявного у відповідності до прийнятих критеріїв та орієнтирів.

Дискурс щодо змісту економічної безпеки підприємства, її складових, механізмів забезпечення необхідного рівня набув досить гострого характеру у пострадянських країнах, в тому числі і в Україні. В країнах з розвинутою економікою це явище не виокремлюється у самостійний об'єкт дослідження і розглядається з позицій складової національної безпеки країни або як елемент антикризового управління, управління ризиками підприємства, у механізмі фінансового менеджменту. Концентрація наукової думки в Україні на сутнісних ознаках економічної безпеки підприємства, надання статусу економічної категорії у деяких сміливих висновках пояснюється багатьма чинниками, головними серед яких є:

непропорційне підвищення ризиків діяльності будь-яких суб'єктів господарювання відносно набагато більшої (у порівнянні із економічно розвиненими країнами) амплітуди мінливості параметрів макрота мікросередовища;

недосконалість законодавства із захисту прав власності та державної підтримки розвитку підприємництва в Україні, низький рівень законотворчої дисципліни (це значно посилює загрози від розвитку недобросовісної конкуренції, рейдерства, платіжного хаосу);

несформованість необхідного рівня компетентностей вітчизняних підприємств щодо протидії чи попередження загроз та викликів зовнішнього та внутрішнього середовища. За висновками деяких аналітиків в Україні повільно створюється критична маса спеціалістів із системним розумінням ідеології управління підприємством, взаємозв'язків в розрізі окремих підсистем та імунітети до дії негативних чинників, а також здатностей до усунення невідворотних наслідків;

низький рівень корпоративної культури, переважання особистих інтересів працівників над загальнокорпоративними, нерозвиненість механізмів соціально-економічного партнерства;

нерозвиненість моделі комплексної співпраці із вищими навчальними закладами, науковими установами і центрами, окремими науковцями, що порушує генетичні зв'язки науки та практики, назріває проблема відірваності науки від практики, теоретичної абсолютизації окремих характеристик системи управління підприємством, поширення їх змісту на суміжні аспекти управління і поглиблення термінологічної плутанини.

Досить випукло ці проблеми проявляються на сучасному етапі у сфері досліджень економічної безпеки як явища, формування дефініцій, термінологічного

інструментарію, теоретичної статистичності.

У різних джерелах українських дослідників [3-11] простежується еволюційна траєкторія розвитку підходів. Можна зустріти згадки про такі підходи до трактування змісту економічної безпеки: інформаційний, захисний, стійкісний, діяльнісний, конкурентний, ресурсний (ресурсно-функціональний), гармонізаційний, вузькоспеціалізований (фінансовий), динамічний, економіко-правовий, конвергентний, вузькопрофільний (для окремих видів економічної діяльності) тощо. Параметричний конгломерат наявності такої кількості підходів до трактування змісту економічної безпеки допускає можливість узагальнити їх у певній класифікації. Так, О.М. Ляшенко при характеристиці генези економічної безпеки підприємства виділяє наступні групи підходів: семантичний, статичні та динамічні [9, с. 60]. С.В. Філіппова та група співавторів формулюють підходи до концептуального трактування економічної безпеки як форму розвитку підприємства та як протистояння загрозам [3, с. 12].

Сучасні тенденції еволюції визначення сутності економічної безпеки підприємства ідуть у напрямку розвитку гармонізаційного підходу.

Ще у 2003 р. Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов та О.М. Ляшенко розглядали економічну безпеку підприємства як гармонійне поєднання у часі і просторі його економічних інтересів з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища у безпосередній взаємодії [6, с. 87]. Поглиблюючи це дослідження О.М. Ляшенко у 2015 р. визначила свою авторську позицію щодо змісту економічної безпеки як міри економічної свободи підприємства, що досягається внаслідок керованого процесу взаємоузгодження економічних інтересів стейкхолдерів як зовнішнього, так і його внутрішнього середовища, який має на меті протистояння загрозам економічній безпеці підприємства та потребує необхідних для такого протистояння ресурсів [9, с. 60].

Поява гармонізаційного підходу у трактуванні змісту економічної безпеки, на нашу думку, можна розглядати як розвиток захисного підходу, що орієнтується на термін-антонім – "небезпека", та синонім останнього – "загроза". Так, за визначенням Г. Ляного, економічна безпека підприємства трактується як стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів та цілей статутної діяльності [8, с. 16]; А.В. Іванов та В.В. Шликов тлумачать визначення економічної безпеки підприємства як стан захищеності життєво важливих інтересів організації від реальних та потенційних джерел небезпек чи економічних загроз [5, с. 138].

У контексті зв'язку гармонізаційного та захисного підходів у трактуванні змісту економічної безпеки підприємства є цікавими висновки Є.І. Овчаренко [10]. Проведений ним ґрунтовний аналіз сутнісного зв'язку термінів «економічна безпека», «економічні інтереси» та «загрози» дозволив сформувати майже діаметрально протилежний підхід: поява загроз підприємству є протидією зовнішнього та внутрішнього середовища до процесу досягнення цілей та реалізації ним власних економічних інтересів. Звідси випливає,

що першопричиною загроз економічній безпеці підприємства є неузгодженість його економічних інтересів з інтересами інших суб'єктів ринку, а отже гармонізація цих інтересів є основою забезпечення економічної безпеки.

Залишаючи право на існування такої позиції у трактуванні причинно-наслідкових зв'язків неузгодженості економічних інтересів як джерела появи загроз розвитку підприємства, необхідно зауважити, що гармонізаційний підхід, з одного боку, абсолютизує це поняття, а з іншого, – ідеалізує і фактично абстрагує його, а отже унеможливорює розгляд економічної безпеки як предмету управління та об'єкту контролінгу. Підтверджують такі висновки наступні міркування.

1. Економічні інтереси є вихідною настановою визначення цілей управління підприємством. У зв'язку з цим гармонізаційний підхід до характеристики економічної безпеки потребує обґрунтування нової концепції загальної системи управління підприємством.

2. Економічні інтереси підприємства самі по собі є абстрактною субстанцією, оскільки формуються шляхом гармонізації особистих інтересів власників, менеджерів та інших працівників підприємства (за певних обставин і суспільства або / та держави). Будь-які зміни в їх складі чи рівні впливу на систему управління підприємством обумовлюють і корекцію сукупності економічних інтересів.

3. Економічні інтереси різних суб'єктів не є однорідними і можуть мати протиріччя в процесі розподілу створеної доданої вартості як на рівні підприємств, які знаходяться в одному ланцюжку створення цінності, так і на рівні окремого підприємства (між його власниками, працівниками та суспільством (державою)).

4. Конкурентні економічні інтереси суб'єктів ринку, які пов'язані з виживанням та існуванням кожного окремого учасника взаємовиключають можливість їх гармонізації (успішний розвиток окремого підприємства завжди є загрозою існування його конкурентам та може призвести до монопольних деформацій ринкового середовища, а значить до виникнення нової загрози для клієнтів та / або постачальників цього підприємства). Отже, в ідеальному уявленні будь-якого підприємства конкуренти на ринку мають бути відсутні.

5. Формалізація оцінки економічних інтересів окремого підприємства кількісно є досить проблематичною. Є спроби розробити модель кількісної оцінки економічних інтересів у частині фінансових характеристик. Проте її використання в умовах України немає точок опори. Нерозвиненість ринкових механізмів в цілому та їх структурних складових (зокрема, фондового ринку), значна частка тіньової економіки, деформованість конкурентних відносин віддаляють перспективи модернізації технологій та інноваційного розвитку менеджменту, в тому числі на підприємстві.

Прагматичність гармонізаційного підходу до трактування економічної безпеки, а значить і практичного впливу на процеси її формування може бути досягнута через зведення економічних інтересів підприємства до інтересів власника, який прагне максимізувати свій добробут. Максимізацію добробуту власників як

мету господарювання всебічно обґрунтували Т. Коупленд, Т. Коллер та Д. Муррін, при цьому критерієм оцінки вартості підприємства як міри добробуту було запропоновано сукупний дисконтований чистий грошовий потік. В основу покладене твердження, що менеджеру, котрий зацікавлений у максимальному збільшенні вартості для акціонерів, при прийнятті правильних рішень слід покладатись не на показник прибутку у розрахунку на одну акцію, а на сукупний дисконтований чистий грошовий потік. Метод дисконтованого чистого грошового потоку забезпечує всеохоплююче, разом з тим, чітке врахування усіх факторів, що визначають вартість підприємства [12, с. 93-94].

Таке методичне звуження за об'єктом оцінки локалізує розуміння економічної безпеки у фінансовій її складовій.

З точки зору характеристик економічної безпеки підприємства як предмету управління, а отже і як об'єкту контролінгу, найбільш прийнятним є ресурсний підхід. Одним з варіантів характеристики сутності економічної безпеки за цим підходом є точка зору Кузенко Т.Б., що вважає її станом, при якому досягається ефективне використання його ресурсів та наявних ринкових можливостей, коли підприємство здатне уникати внутрішніх і зовнішніх загроз і забезпечувати стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [7, с. 7].

Отже, економічна безпека підприємства як об'єкт контролінгу має розглядатись в якості комплексного параметра оцінки поточної та перспективної результативності управління підприємством, що характеризує обсяг та стан використання його ресурсів з точки зору їх достатності для ідентифікації та протистояння наявним та очікуваним загрозам зовнішнього та внутрішнього середовища в процесі реалізації програми розвитку підприємства.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження показали, що виходячи з сутності контролінгу як системи підтримки процесу прийняття управлінських рішень і оглянутих підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства, останню доцільно розглядати як результативний параметр цього процесу.

Сучасні дослідження сутності економічної безпеки підприємства характеризуються широким спектром підходів, серед яких найбільшої підтримки у сучасних науковців отримав гармонізаційний підхід, який спирається на досягнення гармонізації економічних інтересів підприємства і суб'єктів зовнішнього середовища. Виходячи з наведених у статті міркувань, використання цього підходу призводить, з одного боку, до абсолютизації змісту економічної безпеки, а з іншого, – робить його абстрактним, унеможливорює використання цього підходу при формуванні об'єкту контролінгу.

Виходячи з сучасних тенденцій розвитку прикладних аспектів контролінгу на засадах автоматизації більшості управлінських функцій у статті було обґрунтовано доцільність використання ресурсного підходу до характеристики сутності економічної безпеки, яку було запропоновано визначати як параметр оцінки

поточної та перспективної результативності управління підприємством, коли обсяг та стан використання його ресурсів ідентифікує їх достатність для нормального функціонування і протистояння наявним та очікуваним загрозам зовнішнього та внутрішнього середовищ у процесі реалізації програми розвитку підприємства.

Перспективами подальших досліджень є обґрунтування виокремлення нового функціонального напрямку контролінгу – контролінгу економічної безпеки підприємства, формування теоретичних засад його розвитку і впровадження.

Список використаних джерел

1. Вергун В.А., Ступницький О.І. Контролінг у системі міжнародного бізнесу: навч. посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 318 с.
2. Controller mission statement. International Group of Controlling. URL: <https://www.igc-controlling.org/services/controller-mission-statement.html> (дата звернення 10.05.2018)
3. Філіппова С.В., Волощук Л.О., Черкасова С.О. Економічна безпека підприємства реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління: монографія. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. 195 с.
4. Ілляшенко О.В. Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія. Харків: Мачулін, 2016. 504 с.
5. Иванов А.В., Шлыков В.В. Экономическая безопасность предприятия. Москва: «Выраж-центр», 1995. 265 с.
6. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: монография. Киев: Либра, 2003. 280 с.
7. Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств в умовах ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06. Київ, 2004. 18 с.
8. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия. BOS – журнал о личной и коммерческой безопасности. 2006. №7. С. 16–19.
9. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства. Київ: НІСД, 2015. 348 с.
10. Овчаренко Є.І. Система економічної безпеки підприємства: формування та цілепокладання: монографія. Лисичанськ: Променерго, 2015. 483 с.
11. Рзаєва Т.Г., Рзаєв Г.І., Антонюк П.П. Аналітичне

обґрунтування напрямів дослідження економічної безпеки підприємства: монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2016. 240 с.

12. Коупленд Т., Коллер Т., Муррін Дж. Стоимость компаний: оценка и управление: пер. с англ. Москва: Олимп-Бизнес, 1999. 565 с.

References

1. Verhun V.A., Stupnitskyi O.I. Controlling in the system of international business. Kyiv: Publishing and Printing Center "Kyiv University", 2013. 318 p. (in Ukrainian)
2. Controller mission statement. International Group of Controlling. URL: <https://www.igc-controlling.org/services/controller-mission-statement.html>
3. Filippova S.V., Voloshchuk L.O., Cherkasova S.O. The enterprise's economic security of the economy's real sector in terms of value-oriented management: monograph. Odessa: FOP Bondarenko M.O., 2015. 195 p. (in Ukrainian)
4. Ilyashenko O.V. Mechanisms of the system of enterprise's economic security: monograph. Kharkiv: Machulin, 2016. 504 p. (in Ukrainian)
5. Ivanov A.V., Shlykov V.V. The enterprise's economic security. Moscow: "Virazh-center", 1995. 265 p. (in Russian)
6. Kozachenko A.V., Ponomarev V.P., Lyashenko A.N. The enterprise's economic security: the essence and mechanism of support: monograph. Kyiv: Libra, 2003. 280 p. (in Russian)
7. Kuzenko T.B. Planning of economic security of enterprises in the conditions of a market economy: abstract of disssertaion... Degree Candidate Economic Sciences: 08.06. Kyiv, 2004. 18 p. (in Ukrainian)
8. Lanna H. The system of enterprise's economic security. BOS – the journal about personal and commercial safety. 2006. № 7. pp. 16-19. (in Russian)
9. Lyashenko O.M. Conceptualization of management of enterprise's economic safety. Kyiv: NISD, 2015. 348 p. (in Ukrainian)
10. Ovcharenko Y.I. The system of enterprise's economic security: formation and goal setting: monograph. Lisichansk: Promenergo, 2015. 483 p. (in Ukrainian)
11. Rzaeva T.H., Rzaev H.I., Antonyuk P.P. Analytical substantiation of the research directions of enterprise's economic security: monograph. Kamenets-Podilskyi: TOV "Drukarnaja Ruta", 2016. 240 p. (in Ukrainian)
12. Copeland T., Collier T., Murrin D. Cost of companies: evaluation and management: translate from English. Moscow: Olympus Business, 1999. 565 p. (in Russian)

ДАХНОВА

Олена Євгенівна
elenadakhnova@gmail.com

УДК 369.041

АНАЛІЗ СТАНУ БЮДЖЕТНОГО
ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

МУХІНА

Олена Леонідівна

THE ANALYSIS OF BUDGET FINANCING
OF SOCIAL PROTECTION OF
POPULATION IN UKRAINEк.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університетустудент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університету

У статті проаналізовано стан бюджетного фінансування соціального захисту населення за період 2015-2017 рр.. Зокрема, розраховані показники, що відображають динаміку і структуру витрат зведеного бюджету України на соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Результати дослідження свідчать про недостатнє та незбалансоване фінансування системи соціального захисту населення в сучасних економічних умовах. Для подолання зазначених проблем пропонується запровадити механізми бюджетного фінансування, що передбачають зв'язок між обсягами витрат і результатами надання суспільних послуг, а також створити умови для розвитку позабюджетного фінансування соціальної сфери, що дозволить мобілізувати кошти з інших джерел.

* * *

В статье проанализировано состояние бюджетного финансирования социальной защиты населения за период 2015-2017 гг. В частности, рассчитаны показатели, отражающие динамику и структуру расходов сводного бюджета Украины на социальную защиту и социальное обеспечение населения. Результаты исследования свидетельствуют о недостаточном и несбалансированном финансировании системы социальной защиты населения в современных экономических условиях. Для преодоления указанных проблем предлагается внедрить механизмы бюджетного финансирования, предусматривающие связь между объемами расходов и результатами предоставления общественных услуг, а также создать условия для развития внебюджетного финансирования социальной сферы, что позволит мобилизовать средства из других источников.

* * *

Introduction. Regular monitoring of problems of social protection and social security of Ukrainian citizens is supposed. Propositions to improve the mechanism of budget financing of social protection of the population should be formed.

The **purpose** of the article is to study the state of the budget financing of social protection of the population of Ukraine in the modern economic conditions.

Results. The costs of the consolidated budget of Ukraine for social protection and social security in period 2015-2017 are analyzed. The indicators of dynamics and structure of the costs of the consolidated budget of Ukraine for social protection and social security of the population are calculated. The study of the composition and structure of the consolidated budget costs on social protection and social security showed that costs on social protection of pensioners has the largest share. The costs on social protection of the family, children and youth, also the cost on benefit of a housing is ranked second in the structure of the costs of the consolidated budget of Ukraine for social protection and social security of the population. The smallest share of consolidated budget costs is spent on financing fundamental and applied research and development in the field of social protection. The total share of the costs on social protection of pensioners and on benefit of a housing was 73,12% by the end of 2017; respectively for all other social costs accounted for 26,88%. Such a structure of the costs of the consolidated budget of Ukraine for social protection and social security is unsatisfactory, that is, it shows the existence of disproportions in the implementation of budget costs in support of certain categories of people in need of state aid.

Conclusion. The results of calculations showed insufficient and unbalanced financing of the system of social protection of the population of Ukraine in the modern economic conditions. To overcome these problems it is proposed to introduce budgetary financing mechanisms that link the volume of costs and the results of providing public services, also to find the conditions for the development of extrabudgetary financing of the social sphere, which will allow mobilizing funds from other sources.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне забезпечення, бюджетне фінансування, видатки зведеного бюджету

Ключевые слова: социальная защита, социальное обеспечение, бюджетное финансирование, расходы сводного бюджета

Keywords: social protection, social security, budget financing, costs of the consolidated budget

ВСТУП

Проблеми соціального захисту та соціального забезпечення населення завжди перебувають у центрі уваги урядовців та науковців, адже ці питання займають важливе місце в системі гарантій здійснення прав і свобод людини. Дослідженню проблем бюджетного фінансування соціальної сфери присвячено чимало праць вітчизняних вчених. Серед останніх публікацій варто виділити дослідження Д.А. Мішенка, Л.О. Мі-

щенко [2], А. Огінської [3], І.П. Сидор [4] та М.М. Фарион [5]. В той же час проблеми соціального захисту та соціального забезпечення громадян України потребують постійного моніторингу та визначення заходів, спрямованих на удосконалення механізму бюджетного фінансування цієї сфери.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні стану бюджетного фінансування соціального захисту населення України у сучасних економічних умовах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дослідження виступають наукові праці вітчизняних фахівців у бюджетній галузі, а також звітність Державної казначейської служби України. При проведенні дослідження використані методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Бюджетне забезпечення соціального захисту населення здійснюється шляхом бюджетного фінансування видаткової частини державного і місцевих бюджетів шляхом реалізації програм соціального захисту населення. У свою чергу реалізація загальнодержавних програм соціального захисту населення здійснюється за рахунок видатків державного бюджету шляхом передбачення видатків на соціальний захист безпосередньо у державному бюджеті та врахування відповідного обсягу коштів на соціальний захист при розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів [4].

Для аналізу стану бюджетного забезпечення соціального захисту населення України потрібна його кількісна та якісна характеристика. Перш за все проаналізуємо, яку частку у зведеному бюджеті займають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (табл. 1).

Наведені у табл. 1 дані свідчать про те, що видатки соціального спрямування протягом досліджуваного періоду посідали вагомим місце у видатках зведеного бюджету України. У той же час їх величина коливається від 25,94 % у 2015 р. до 30,91% у 2016 р. та 27,04 % у 2017 р.. Така хвилюподібна динаміка негативно позначається на обсягах фінансування загальнодержавних програм соціального захисту населення.

Про стабільне недофінансування запланованого обсягу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення свідчать дані табл. 2.

Як зазначає М.М. Фаріон, основними причинами недофінансування соціальної сфери являються не тільки нестача державних фінансів та дефіцити місцевих бюджетів, але й тому що не розробляються нові нетрадиційні для економіки країни – недержавні кошти, такі як створення соціальних фондів та залучення приватного бізнесу [5].

Аналіз складу і структури видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення із зведеного бю-

джету України у 2015-17 рр. (табл. 3) показав що, серед зазначеної групи видатків переважали видатки на соціальний захист пенсіонерів – їх частка становила більше половини всіх видатків цієї групи. У той же час у 2017 р. відбулося скорочення частки видатків на соціальний захист пенсіонерів на 8,07 %.

Другим за значенням показником у структурі видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення є видатки на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді, а також видатки на допомогу у вирішенні житлового питання. При чому протягом досліджуваного періоду відбувся перерозподіл коштів на користь фінансування допомоги у вирішенні житлового питання. Так, питома вага видатків на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді у 2015 р. складала 20,69 %, а у 2016-17 рр. зменшилася на 5 %. Проте питома вага видатків на допомогу у вирішенні житлового питання у 2017 р. збільшилася майже у 3 рази порівняно з 2015 р..

Приблизно однакову частку (від 3 % до 5 %) займають видатки на соціальний захист на випадок непрацездатності, соціальний захист ветеранів війни та праці, соціальний захист інших категорій населення.

Найменша частка видатків зведеного бюджету припадає на фінансування фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері соціального захисту. Протягом досліджуваного періоду питома вага цієї групи видатків була незмінною та складала 0,01 %.

Отже, дослідження складу і структури видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення дає підстави стверджувати, що на кінець 2017 р. найбільшими за питомою вагою статтями видатків соціального спрямування виступають видатки на соціальний захист пенсіонерів та допомога у вирішенні житлового питання – їх сумарна частка складає 73,12 %; відповідно на всі інші соціальні видатки припадає 26,88 %. Така структура видатків соціального спрямування є незадовільною, тобто це свідчить про наявність диспропорцій у здійсненні бюджетних видатків на підтримку окремих категорій населення, які потребують державної допомоги.

Далі проведемо аналіз динаміки видатків зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення за 2015-17 рр. (табл. 4).

Таблиця 1

Питома вага видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у зведеному бюджеті України за 2015-17 рр. [розраховано за даними [1]]

Показник	2015	2016	2017
Видатки Зведеного бюджету, млн. грн.	679871,4	835832,1	1056973,1
Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (зі зведеного бюджету, млн. грн.)	176339,8	258326,1	285761,7
Питома вага видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у зведеному бюджеті, %	25,94	30,91	27,04

Таблиця 2

Динаміка виконання плану видатків зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2015-2017 рр., % [розраховано за даними [1]]

Група видатків	2015	2016	2017
1	2	3	4
Соціальний захист на випадок непрацездатності	98,95	98,76	97,70

Продовження табл. 2

1	2	3	4
Соціальний захист пенсіонерів	99,78	99,85	99,83
Соціальний захист ветеранів війни та праці	95,89	98,96	99,05
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	99,67	99,73	97,87
Соціальний захист безробітних	97,72	91,58	89,60
Допомога у вирішенні житлового питання	96,67	99,30	99,49
Соціальний захист інших категорій населення	94,81	98,23	98,74
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту	97,73	99,06	99,06
Інша діяльність у сфері соціального захисту	82,38	85,37	85,40
Разом	98,83	99,45	99,08

Таблиця 3

**Структура видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення
зі зведеного бюджету України у 2015-17 рр., % [розраховано за даними [1]]**

Група видатків	2015	2016	2017
Соціальний захист на випадок непрацездатності	4,93	3,99	4,49
Соціальний захист пенсіонерів	56,47	57,14	49,07
Соціальний захист ветеранів війни та праці	3,05	2,70	2,38
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	20,69	15,76	15,44
Соціальний захист безробітних	0,03	0,04	0,04
Допомога у вирішенні житлового питання	8,80	16,11	24,05
Соціальний захист інших категорій населення	4,89	3,23	3,31
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту	0,01	0,01	0,01
Інша діяльність у сфері соціального захисту	1,13	1,03	1,21

Таблиця 4

**Динаміка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення
зі зведеного бюджету України у 2015-17 рр., %. [розраховано за даними [1]]**

Група видатків	Відхилення, млн. грн.		Темпи зростання, %	
	2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
Соціальний захист на випадок непрацездатності	+1 609,7	+2 521,3	118,50	124,46
Соціальний захист пенсіонерів	+48 024,0	-7 384,2	148,22	95,00
Соціальний захист ветеранів війни та праці	+1 606,2	-184,5	129,91	97,36
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	+4 226,9	+3 417,0	111,59	108,39
Соціальний захист безробітних	+34,3	+13,5	157,43	114,37
Допомога у вирішенні житлового питання	+26 109,7	+27 103,4	268,28	165,11
Соціальний захист інших категорій населення	-278,5	+1 134,9	96,77	113,61
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту	-0,3	+5,3	98,15	132,39
Інша діяльність у сфері соціального захисту	+654,6	+808,9	132,80	130,53
Разом	+81 986,3	+27 435,6	146,49	110,62

Аналізуючи бюджетне фінансування соціального захисту населення у 2015-17 рр., спостерігаємо зростання його обсягу на 81 986,3 млн. грн. у 2016 р. Порівняно з 2015 р. та на 27 435,6 млн. грн. у 2017 р. Порівняно з 2016 р.. Тобто темпи зростання видатків на соціальний захист населення суттєво скоротилися, а саме на 35,87 %. Це відбулося завдяки скороченню видатків на соціальний захист пенсіонерів (на 7 384,2 млн. грн.) та соціальний захист ветеранів війни та праці (на 184,5 млн. грн.). Водночас І.П. Сидор зауважує, що перманентне зростання видатків на соціаль-

ний захист та соціальне забезпечення за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів може викликати у населення споживацькі настрої, та не спонукати їх до забезпечення якісного рівня життя за рахунок власної праці [4].

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження стану бюджетного фінансування соціального захисту населення України у сучасних економічних умовах можна зробити висновки про недостатнє та незбалансоване фінансуван-

ня системи соціального захисту населення. З метою подолання проблем та удосконалення системи фінансування соціального забезпечення громадян необхідно, з одного боку, впровадити механізми бюджетного фінансування, що передбачають зв'язок між обсягами видатків та результатами надання суспільних послуг, та з іншого боку, створити умови для розвитку позабюджетного фінансування соціальної сфери, що дозволить мобілізувати кошти з інших джерел, включаючи кошти недержавних соціальних фондів, спонсорські кошти, надходження від громадських та благодійних фондів тощо.

Список використаних джерел

1. Звітність про виконання бюджетів. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення 05.06.2018).
2. Міщенко Д.А., Міщенко Л.О. Фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні. *Економічний простір*. 2016. № 108. С. 148-155.
3. Огінська А. Видатки місцевих бюджетів на соціальний захист. *Світ фінансів*. 2014. № 4. С. 103-109.
4. Сидор І.П. Бюджетне забезпечення соціального за-

хисту населення: теоретичні аспекти і вітчизняна практика. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. С. 118-126.

5. Фаріон М.М. Особливості системи соціального захисту населення в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5709> (дата звернення 11.06.2018).

References

1. Report on budget execution. State Treasury of Ukraine. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (date of reference 05.06.2018) (in Ukrainian)
2. Mischenko D.A., Mischenko L.O. Financing of social protection and social security in Ukraine. *Economic space*. 2016. № 108. pp. 148-155. (in Ukrainian)
3. Oghinsjka A. Costs of local budgets on social protection. *The world of finance*. 2014. № 4. pp. 103-109 (in Ukrainian).
4. Sydor I.P. Budgetary providing of social protection population: theoretical aspects and practical. *Effective economy*. 2015. № 9. pp. 118-126 (in Ukrainian).
5. Farion M.M. The features of social protection system of population in Ukraine. *Effective economy*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5709> (date of reference 11.06.2018) (in Ukrainian).

ІВАНЕНКО

Олена Володимирівна
ev.khneu@gmail.com

УДК 65.014

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ
ПІДПРИЄМСТВАМИCURRENT PRACTICES OF THE ORGANIZATIONAL STRUCTURES'
TRANSFORMATION PROCESSES AT INDUSTRIAL ENTERPRISESк.е.н., старший викладач,
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

У статті приведено результати аналізу сучасних кращих практик та міжнародного досвіду трансформації організаційних структур управління великих та середніх промислових підприємств, підґрунтя якої складає дуальний характер управлінської системи, що поєднує в собі якості традиційних структур управління та сучасних динамічних утворень. Автором проведено теоретичне обґрунтування особливостей дуальних систем управління, доведено доцільність їх практичного використання як способу адаптації підприємств до динамічних умов зовнішнього середовища, який носить інноваційний характер. Запропоновано практичні інструменти впровадження динамічних утворень в організаційну структуру управління підприємствами, а саме матрицю відповідності компетентностей із їх диференціацією відповідно до складності видів діяльності, що виконується.

* * *

В статье приведены результаты анализа современных лучших практик и международного опыта трансформации организационных структур управления крупных и средних промышленных предприятий, основу которой составляет дуальный характер управленческой системы, объединяющей в себе качества традиционных структур управления и современных динамических формирований. Автором проведено теоретическое обоснование особенностей дуальных систем управления, доказана целесообразность их практического использования как способа адаптации предприятий к динамическим условиям внешней среды, которая носит инновационный характер. Предложены практические инструменты внедрения динамических формирований в организационную структуру управления предприятиями, а именно матрицу соответствия компетентностей с их дифференциацией относительно сложности видов деятельности, которая выполняется.

* * *

Results of technological revolution affect wide variety of economic spheres. This leads to the fact, that key success factors of business at domestic and especially international markets have change dramatically. Complex and dynamic processes in external business environment require particularly high level of complexity from management systems. These cannot be achieved completely only by means of traditional organizational structures.

Author has made an attempt to give a complex, both practical and as well as theoretical, background for the peculiarities of the transformational processes to be carried out in the management systems of the industrial enterprises, in particular in organizational structures thereof. These will provide the necessary flexibility of the managerial system in order to adapt to the environment.

State-of-art practices in the organizational transformation were analyzed. Trends that are currently predominate among the top performing world businesses have shown, that to support companies in client orientation and to ensure their ability to generate innovations, it is critical to carry out changes in organizational structure. Theoretical substantiation of the transformational process was based on the analysis of leading international studies in organizational design and change. These have shown the necessity to implement dual organizational management system, where the traditional organizational structures (linear, functional, and divisional) coexist with the dynamic organizational formations amongst which are project-based, matrix, network and others.

Therefore, the basis for ongoing transformation is formed by the management system of dual nature that combines the qualities of traditional management structures and modern dynamic formations. Practice-oriented solution in a form of matrix was proposed in order to differentiate and group key competences according to the complexity of assigned tasks.

Implementation of suggested instruments in practical business activities of the enterprise will increase the validity of management decisions not only at the initial stages of creating the dynamic structures, but also will act as a supporting tool for carrying out other managerial functions such as monitoring, evaluation, analysis, planning, including strategic planning etc. Further studies would be devoted to the development of the mechanism to integrate the dynamic formations into the organizational structures of the enterprise management.

Ключові слова: трансформація, організаційна структура, кращі практики, управління

Ключевые слова: трансформация, организационная структура, лучшие практики, управления

Keywords: transformation, organizational structure, best practices, management

ВСТУП

Результати технологічної революції, яка відбувається в усіх без винятку сферах діяльності людини, призводять до того, що фактори успіху підприємств на вітчизняному та в особливості на міжнародних

ринках сьогодні змінюються через необхідність пристосування до нових умов існування та розвитку, які набувають все більшої ваги, змінюючи «правила гри» в економічних над системах. Динамічність, інтегрованість, а також постійне пришвидшення процесів у

надсистемах потребують від підприємств нових рішень у сфері самоорганізації та самокерування. Вирішальним фактором конкурентної боротьби сьогодні є інноваційний характер діяльності, індивідуалізація пропозиції, швидкість реакції на вимоги ринку, компетентність для проактивного створення нових можливостей. Відповідно до загальних кібернетичних принципів адаптивності та необхідного різноманіття, за таких умов, якими характеризуються на сьогоднішній день економічні надсистеми, підприємства мають бути здатні до трансформації їх керуючих підсистем, основу яких складають організаційні структури управління. У зв'язку з цим, наукове дослідження, окремі результати якого висвітлено в даній роботі, є своєчасним та актуальним.

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є встановлення особливостей трансформаційних процесів в організаційних структурах управління промислових підприємств та надання методичних рекомендацій до підвищення їх результативності, на основі аналізу кращих міжнародних практик.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною базою роботи є актуальні наукові праці у сфері менеджменту та управління змінами, новітні тенденції, впроваджені у практиці провідних європейських підприємств, ресурси

Internet, періодичні наукові видання. Результати наукового дослідження отримано на основі використання таких загальнонаукових методів як аналіз та синтез, узагальнення та порівняння, системний підхід.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основними характеристиками середовища господарювання на сьогодні поряд із глобалізацією та індивідуалізацією стали інноваційна активність, наукові дослідження та розробки, використання інформаційних технологій в провідних бізнес-процесах. Практика провідних світових лідерів промисловості та сфери послуг, наприклад таких підприємств як Amazon, Daimler, General Electrics, Volkswagen, Axel Springer та багатьох інших підтверджує висновки науковців-теоретиків менеджменту та кібернетики, про те, що відповідно на ускладнення та динамізм зовнішнього середовища має стати відповідна трансформація керуючої підсистеми підприємства, тобто трансформація організаційних структур управління. У табл. 1 представлено результати аналізу кращих практик проведення трансформаційних процесів організаційних структур управління підприємствами за такими напрямками як мета проведення трансформації, результат та зміст / напрям основного трансформаційного процесу в системі підприємства.

Таблиця 1

Аналіз кращих практик проведення трансформаційних процесів організаційних структур управління підприємствами [розроблено автором]

Назва підприємства, сфера діяльності	Період реалізації	Мета	Результат	Напрямок змін у організаційній структурі управління
1	2	3	4	5
Axel Springer, видавничий бізнес [1]	2008, 2012	Адаптація до зміни ринкових умов у видавничому бізнесі	Створення нової бізнес-моделі, основна орієнтація якої задоволення існуючих та створення нових потреб клієнтів у цифровому форматі (диверсифікація бізнесу, створення онлайн платформ)	Багатовимірна трансформація у формі реструктуризації організаційних структур управління, впровадження мережових структур управління поряд із традиційними, трансформація корпоративної культури, розвиток розуміння необхідності цифрових компетентностей
Bosch, машинобудування [2]	2016	Орієнтація на клієнта (клієнто-центрованість)	Створення програмного забезпечення нового покоління: розумна домівка, технології автономного керування автомобілем (диверсифікація бізнесу для технологічного забезпечення в напрямку промисловість 4.0)	Створення відокремленого інноваційного центру (дослідницького кампусу) для більше ніж 1200 дослідників та розробників; встановлення коворкінг платформ в рамках традиційної організаційної структури управління, заснованої на дивізіональному та функціональному типах структур
Daimler, машинобудування [3]	2016	Орієнтація на клієнта (клієнто-центрованість)	Впровадження програмної ініціативи Лідерство 2020, перетворення виробника автомобілів у оператора сфери онлайн та мобільних послуг	Комплексний процес організаційної трансформації, заснований на розвитку персоналу, пошуку індивідуальних рішень, зміні організаційної структури управління, методах та інструментах організації управлінського процесу

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
General Electrics, машинобу- дування [4]	2011	Перетворення у підприємство, що генерує інновації	Першочерговий фокус компетентностей підприємства: оптимізація існуючих ключових процесів за методологією Six Sigma	Реінженірінг ключових бізнес- процесів з налаштуванням фокусу на потреби клієнтів, для забезпечення процесів перебудови підприємства було створено дуальні організаційні структури із використанням поряд із дивізіональними матричних та проектних структур

Результатом аналізу кращих світових практик в сфері проведення трансформаційних процесів є висновки про необхідність впровадження на підприємствах поряд із традиційними організаційними структурами, такими як лінійно-функціональні, функціонально-штабні, дивізіональні тощо, що у своїй основі мають такий структурний елемент як відділ (або його аналоги), також динамічних автономних структур, які створюються на певний час як відповідь на конкретне актуальне завдання або «виклик» зовнішнього середовища, а з його вирішенням мають бути роз- або переформовані.

Науковці у сфері менеджменту та управління змінами також приділяють останні роки все більше уваги розширенню методологічної бази організаційних трансформацій, пошуку факторів успіху підприємств за турбулентних умов зовнішнього середовища. Адже навіть якщо підприємство інвестує у інновації, це не гарантує його успіху на ринку. Так, К.М. Кристенсен у своїй роботі «Дилема новатора» [5] визначив основні причини, через які провідні компанії програють у конкурентній боротьбі навіть розвиваючи інноваційну сферу. По-перше, прийняття рішень щодо розподілу ресурсів компанії на основі тільки уподобань клієнтів (безумовна клієнтоорієнтованість) та / або інвесторів значно обмежує можливості розвитку та перспективи успіху підприємства. Це пов'язано з тим, що клієнти та інвестори зазвичай бачать вже наявні можливості, в той час як дійсно інноваційно-орієнтовані підприємства створюють продукти та послуги, які ще не існують на ринку, в тому числі, створюють нові ринки, нові потреби. По-друге, невеликі інноваційні та індивідуально диверсифіковані ринки не можуть задовольнити потреби великих компаній у збуті продукції. Ще одним обмеженням є те, що встановлені методи планування та аналізу наявних ринків не завжди відповідають потребам планування нових, досі неіснуючих ринків. Також Кристенсен підкреслює необхідність подолання такого явища як опір змінам, тобто виклики, які постають перед керівництвом підприємства та його працівниками в ситуації, коли необхідно існуюча організаційна система управління має бути адаптована до нових умов.

Для такої адаптації недостатньо проведення окремих заходів з подолання опору змінам, впровадження корпоративної культури демократичного типу, створювати нові підрозділи тощо. Відповідно до кібернетичного принципу адаптивності та необхідного різноманіття, а також згідно з системним підходом, адаптація має перш за все стосуватися підсистеми управління та налаштування відповідного турбулентності

зовнішнього середовища рівня її складності, тобто носити комплексний та системний характер. Професор Гарвардської школи бізнесу Дж. Коттер у своїй роботі «Прискорення змін» обґрунтовує необхідність створення подвійних операційних (керуючих) систем на підприємствах. Так, він зазначає, що ієрархічна операційна система традиційних підприємств є недостатньою для визнання ризиків, потенціалу та інновацій у турбулентному середовищі. Оскільки постає необхідність швидких та регулярних змін, на додаток до ієрархічних структур (перша операційна система) потрібна додаткова мережоподібна структура (друга операційна система) [6]. Така «подвійна система» управління здатна стало генерувати індивідуалізм, творчість та інновації. Тобто необхідним є впровадження в організаційну структуру управління поряд із традиційними структурами на базі відділів, динамічних ситуативно створюваних одиниць.

Необхідно зазначити, що ідеї Дж. Коттера та інших науковців традиційні організаційні системи управління мають для підприємств свої переваги, серед яких: структурування оперативних процесів; координація відокремлених бізнес-одиниць; підвищення ефективності контролю результатів та процесів; чітка упорядкованість та зрозумілість функціональних обов'язків окремих виконавців. Разом з тим, про наявність таких тенденцій як наявність конфлікту інтересів окремих підрозділів; пов'язані з багаторівневістю ієрархічної структури витрати на координування та контроль вертикальних та горизонтальних процесів; інертність; неможливість побачити «повну картину», «тунельність бачення» тощо; вказують не тільки практики (топ-менеджери великих корпорацій), а й вчені, які займаються науковим обґрунтуванням оптимізації організаційних структур управління.

Представник теорії організацій, що досліджує процеси організаційних перетворень та організаційного навчання, професор Стенфордського університету Дж.Г. Марч [7], також підтверджує необхідність та доцільність дуальних організаційних структур, що він пов'язує із нерозривним співіснуванням в рамках управлінської системи організації таких двох видів діяльності як дослідницька, яка спрямована на створення нового потенціалу та включає в себе пошуки, розробки сценаріїв, встановлення нових інноваційних процесів, дослідження, використання теорії ігор, експериментування; а також виконавчої, яка спрямована на підвищення ефективності операційної системи та включає в себе безперервне покращення процесів (operational excellence); пошук та реалізацію потенціалу ефективності основної діяльності. У свої взаємо-

дії ці два види діяльності забезпечують довгостроковий успіх на ринку, створюють компетентність організації для сталого розвитку.

К. Гілберт [8] обґрунтовує, на основі аналізу практичних кейсів успішних міжнародних компаній, дві різні форми одночасно необхідної трансформації. Трансформація виду А має поширюватися на реалізацію основного бізнесу та адаптацію існуючої бізнес-моделі до радикально змінених вимог ринку. Трансформація типу Б – на розвиток окремих зверх інноваційних бізнесів, які служать джерелом зростання компанії. Для проведення такої дуальної трансформації необхідною вимогою є обмін ключовими компетентностями, заснований на лідерських якостях, ідентифікації ресурсів, створенню невеликих груп (ситуативних команд) для обміну знаннями та досвідом, поєднання традиційних способів господарювання (оперативні бізнес-процеси) із старт-ап діяльністю.

Таким чином, зміст науково-методологічного базису та практичні вирішення, які застосовували в своїй діяльності кращі світові компанії, сходяться на одному та свідчать про доцільність створення дуальної системи управління, заснованої на одночасному існуванні в організаційній структурі управління підприємством традиційних та динамічних формувань.

Якщо зміст традиційних структурних одиниць (елементів таких як відділи, підрозділи, штаби, служби тощо), які складають основу організаційної структури управління, достатньо розглянутий у науковій літературі з організаційного проектування, то динамічні формування потребують уточнення. Організаційні форми, яких можуть набувати такі динамічні формування включають проектну, lean-, agile-, мережеву, стільникову та холякратичні форми організації, кожна з яких має свої особливості та передумови для

використання.

Незважаючи на різноманіття динамічних організаційних форм, їх поєднують характер ключових компетентностей, якими мають володіти елементи цих організаційних форм (працівники та топ-менеджмент підприємства).

У зв'язку з тим, що процес організаційної трансформації вимагає реалізації в рамках підприємства ведення діяльності за такими основними напрямками як: колективне усвідомлення терміновості; створення керівної ініціативної коаліції; наявність стратегічного бачення та відповідні ініціативи; добровільна мобілізація; виявлення, визнання та подолання явищ опору; відзначення короткострокових досягнень, інституціоналізація змін; у ієрархії факторів успіху трансформаційного процесу складають ключові компетентності динамічних структур та компетентності драйверів цих структур – працівників.

Зміст трансформаційних процесів в організаційних структурах управління промисловими підприємствами вимагає зміни фокусу ключових компетентностей підприємства в цілому, а також його працівників, професійні та індивідуальні таланти яких і складають основу для створення сталої конкурентної переваги на міжнародних ринках. Аналіз теоретико-методологічних основ трансформаційних процесів в організаційних структурах управління, а також кращих міжнародних практик їх реалізації показав, що на перший план у дуальних організаційних структурах управління мають виходити відповідні компетентності працівників, що забезпечують реалізацію таких складних системних процесів. У зв'язку з цим на рис. 1 представлена матриця відповідності ключових компетентностей працівників рівню складності професійної діяльності.

Рис. 1. Матриця відповідності ключових компетентностей працівників рівню складності професійної діяльності [розроблено автором]

У сучасних динамічних організаційних структурах управління, які використовуються на провідних європейських промислових підприємствах, набувають першочергового значення наступні чотири групи адаптивних компетентностей: професійні (спеціалізовані професійні навички, ІТ-компетентність, міждисциплінарні знання та навички); методичні та інструментальні (аналіз масивів даних, здатність ситуативного вирішення проблем, здатність безперервного навчання); соціальні (командні компетентності, комунікативні навички, здатність налагоджувати довірчі партнерські відносини), а також особистісні (адаптивність, самоменеджмент, рефлексивність професійної поведінки).

Представлена матриця відповідності ключових компетентностей працівників рівню складності їх професійної діяльності є системним інструментом, який визначає критерії для вибору елементів, які складають динамічні та традиційні організаційні структури управління. Такий інструмент дає можливість не тільки формувати відповідні структури, а й складає основу для розробки таких необхідних складових управлінської підсистеми підприємства як система показників оцінки ефективності діяльності, розробка методів та моделей стимулювання працівників, розробка та погодження довгострокових стратегій розвитку підприємства на основі його ключових компетентностей.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в статті було проведено комплексний аналіз кращих міжнародних практик щодо проведення трансформаційних процесів у системах управління промисловими підприємствами. Було обґрунтовано, що відповіддю підприємств на динамічні зміни зовнішнього середовища (над системи) має стати запровадження дуальної системи управління, яка заснована на поєднанні в організаційних структурах управління підприємствами традиційних елементів та динамічних ситуативних утворень. Крім того, автором було запропоновано матрицю відповідності ключових компетентностей працівників рівню складності професійної діяльності, використання якої у практичній діяльності підприємств підвищить обґрунтованість управлінських рішень не тільки на етапі створення динамічних структур, але й стане підтримуючим інструментом для реалізації функцій контролю, оцінки, аналізу, планування, в тому числі стратегічного. Напрямом подальших досліджень має стати розробка механізмів інтеграції динамічних утворень в організаційні структури управ-

ління підприємствами.

Список використаних джерел

1. Axel Springer in 2016: From Transformation to Acceleration. *The Economist*. 2017. Vol. 5(1) URL: <https://www.economist.com/business/2017/05/04/axel-springers-digital-transformation>
2. Bosch transformation. URL: <https://www.bosch-si.com/corporate/about-us/digital-transformation/digital-transformation.html>
3. Daimler: Veränderung wartet nicht – Wir gestalten die Zukunft. URL: <https://www.daimler.com/das-sind-wir/leadership-2020>
4. General Electric change management transformation. *Harvard business manager*. URL: www.harvardbusinessmanager.de/blogs/general-electric-change-management-transformation-immelt-a-1175916.html
5. Christensen C. *The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail (Management of Innovation and Change)*. 2016. 288 p.
6. Kotter J. *Accelerate: Building Strategic Agility for a Faster-Moving World*. 2014. 224 p.
7. March J.G. *Exploration and exploitation in organizational learning*. *Organization Science*. 1991. Vol. 2, pp. 71-87.
8. Gilbert C., Eyring M., Foster R.N. *Two Routes to Resilience*. *Harvard Business Review*. 2012. Vol. 12. URL: <https://hbr.org/2012/12/two-routes-to-resilience>

References

1. Axel Springer in 2016: From Transformation to Acceleration. *The Economist*. 2017. Vol. 5(1) URL: <https://www.economist.com/business/2017/05/04/axel-springers-digital-transformation>
2. Bosch transformation. URL: <https://www.bosch-si.com/corporate/about-us/digital-transformation/digital-transformation.html>
3. Daimler: Veränderung wartet nicht – Wir gestalten die Zukunft. URL: <https://www.daimler.com/das-sind-wir/leadership-2020>
4. General Electric change management transformation. *Harvard business manager*. URL: www.harvardbusinessmanager.de/blogs/general-electric-change-management-transformation-immelt-a-1175916.html
5. Christensen C. *The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail (Management of Innovation and Change)*. 2016. 288 p.
6. Kotter J. *Accelerate: Building Strategic Agility for a Faster-Moving World*. 2014. 224 p.
7. March J.G. *Exploration and exploitation in organizational learning*. *Organization Science*. 1991. Vol. 2, pp. 71-87.
8. Gilbert C., Eyring M., Foster R.N. *Two Routes to Resilience*. *Harvard Business Review*. 2012. Vol. 12. URL: <https://hbr.org/2012/12/two-routes-to-resilience>

ЛОБОДІНА

Зоряна Миколаївна
zoryanamylk@ukr.netк.е.н., доцент,
Тернопільський
національний економічний
університет

УДК 336.14

ТЕХНОЛОГІЇ БЮДЖЕТУВАННЯ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ВДОСКОНАЛЕННЯBUDGETING TECHNOLOGIES: REALITIES AND PROSPECTS FOR
IMPROVEMENT

У статті розглянуто наукові підходи до дефініції бюджетування, охарактеризовано види технологій бюджетування. Виявлено проблеми застосування програмно-цільового методу управління бюджетними коштами в Україні та обґрунтовано шляхи їх розв'язання. Розглянуто переваги та особливості функціонування партисипаторного та гендерно-орієнтованого бюджетування. Аргументовано доцільність удосконалення технологій бюджетування та рекомендовано запровадження на базі програмно-цільового, партисипаторного та гендерно-орієнтованого бюджетування технології інклюзивно-орієнтованого бюджетування. Запропоновано трактування поняття «інклюзивно-орієнтоване бюджетування» та визначено основні етапи інтеграції інклюзивних аспектів у бюджетний процес.

* * *

В статье рассмотрены научные подходы к дефиниции бюджетирования, охарактеризованы виды технологий бюджетирования. Выявлены проблемы применения программно-целевого метода управления бюджетными средствами в Украине и обоснованы пути их решения. Рассмотрены преимущества и особенности функционирования партисипаторного и гендерно-ориентированного бюджетирования. Аргументировано целесообразность совершенствования технологий бюджетирования и рекомендовано введение на базе программно-целевого, партисипаторного и гендерно-ориентированного бюджетирования технологии инклюзивно-ориентированного бюджетирования. Предложено определение понятия «инклюзивно-ориентированное бюджетирование» и определены основные этапы интеграции инклюзивных аспектов в бюджетный процесс.

* * *

The socio-economic transformations, which are taking place in Ukraine, and challenges to national security, which are predetermined by internal and external threats, require changes of scientific approaches to budget funds management and budgeting technologies' improvement in order to improve social welfare and economic growth acceleration of Ukrainian state.

The purpose of the research is the scientific justification of budgeting technologies, the detection of their application problems and the development of proposals for improvement paths.

The conceptual approaches to budgeting definition are described, the types of budgeting technologies are characterized. The problems of application of program-target method of budget funds management in Ukraine are revealed and the ways of their solution are substantiated. The advantages and functioning peculiarities of participatory and gender-based budgeting are considered.

Despite the providing expediency of social and economic development of society on the basis of inclusive growth concept, the necessity of budgeting technologies improvement is proven and the establishment of inclusive-budgeting technology on the basis of program-target, participatory and gender-based budgeting, the main stages of the inclusive aspects' integration into the budget process are defined. The interpretation of the "inclusive-oriented budgeting" concept as a technology of budget funds management, which reflects the way of influencing of methods, forms, tools, levers of the budget mechanism on distribution relations is proposed, that is to provide the conformity of results of the formation and use of budget funds to priorities of the state's socio-economic development (administrative and territorial formation), to citizens' needs and it is based on the active participation of all stakeholders in budgetary procedures and equal opportunities in access to budget resources and public services. The practical application of the proposed management technology will enable to improve the population's welfare and to ensure economic growth.

Ключові слова: бюджетування, технології бюджетування, програмно-цільове бюджетування, партисипаторне бюджетування, гендерно-орієнтоване бюджетування, інклюзивно-орієнтоване бюджетування

Ключевые слова: бюджетирование, технологии бюджетирования, программно-целевое бюджетирование, партисипаторное бюджетирование, гендерно-ориентированное бюджетирование, инклюзивно-ориентированное бюджетирование

Keywords: budgeting, budgeting technology, program budgeting, participatory budgeting, gender-oriented budgeting, inclusive-oriented budgeting

ВСТУП

Ефективність впливу бюджетного механізму на соціально-економічний розвиток держави значною мірою залежить від обґрунтованості та гармонізації його елементів в межах обраної управлінської технології бюджетування, яка використовується в тій чи іншій країні на певному етапі її розвитку.

Соціально-економічні трансформації, які відбува-

ються в Україні, та зумовлені внутрішніми і зовнішніми загрозами виклики національній безпеці потребують зміни наукових підходів до управління бюджетними коштами та удосконалення технологій бюджетування з метою покращення суспільного добробуту та прискорення економічного зростання Української держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню теоретико-прикладних засад технологій бюджетування присвячені праці зарубіжних та вітчизняних науковців – Р. Аллена, В. Андрущенко, Д. Брука, В. Гамукіна, К. Ерроу, О. Лаврова, М. Крупки, Р. Хеммінга, Б. Поттера, А. Сена, В. Федосова, О. Шишкіна та інших. Незважаючи на вагому наукову і практичну цінність доробку згаданих учених, забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства на основі концепції інклюзивного зростання потребує обґрунтування пропозицій щодо удосконалення технологій управління бюджетними коштами. Необхідність розв'язання окреслених проблем обумовила вибір теми дослідження та її актуальність.

МЕТА РОБОТИ полягає у науковому обґрунтуванні технологій бюджетування, виявленні проблем їх застосування та розробці пропозицій щодо шляхів удосконалення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та теоретичною основою дослідження є фундаментальні положення світової фінансової науки, наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених з питань державних фінансів та регулювання бюджетних відносин. У процесі дослідження використано системний підхід до вивчення технологій бюджетування, які застосовуються у зарубіжній і вітчизняній практиці, та такі методи наукового пізнання: індукції та дедукції, аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, асоціацій, аналогій тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

В економічній літературі немає однастайності щодо дефініції бюджетування. Окремі економісти ототожнюють зазначене поняття із бюджетним плануванням, що, на наш погляд, дещо звужує його зміст. Зокрема, В. Гамукін розглядає бюджетування як елемент системи управління державними доходами й видатками та розуміє під цим поняттям безпосередньо бюджетне планування [6, с. 4].

Ми поділяємо думку тих зарубіжних та вітчизняних науковців, які вважають, що бюджетування охоплює значно більше стадій бюджетного процесу і тому може бути віднесене до технологій управління бюджетними коштами, а не лише їх планування.

Зарубіжні економісти Р. Аллен, Р. Хеммінг, Б. Поттер [1, с. 216], К. Ерроу, А. Сен та К. Сузумура [2, с. 321] визначають бюджетування як управлінську технологію, котра відображає сукупність прийомів і методів, що використовують у бюджетному менеджменті для вдосконалення інформаційних технологій у бюджетній роботі та підвищення ефективності управління державними фінансами.

Д. Брук [3, с. 34], Дж. Харріс, К. Маккензі, Р. Рентфро [4], розглядаючи бюджетування як технологію і складову бюджетного менеджменту, вважають, що процедури бюджетування дають змогу узгодити надходження бюджетних коштів з їх витрачанням, та визначити коло платників і вигодонабувачів у результаті складного комплексу бюджетних рішень.

Отже, у зарубіжній літературі термін «бюджетування» використовується для характеристики явищ і процесів на макроекономічному рівні.

Вітчизняні науковці В. Андрущенко та В. Федосов трактують бюджетування як сукупність технологічних процедур бюджетної роботи з аналітично-розрахункової підготовки бюджетів, кошторисів і програм за допомогою порівняння відносної корисності альтернативних варіантів витрачання бюджетних коштів на конкретні види державної діяльності з урахуванням вартості витрат на досягнення кінцевого результату й упущених вигід; інструмент управління, що ґрунтується на застосуванні економічних принципів і підходів у сфері бюджетного менеджменту [12, с. 691].

Технології бюджетування на макrorівні в основному базуються на техніках складання бюджетів або бюджетного планування.

Зарубіжні та вітчизняні економісти виокремлюють такі технології бюджетування на макrorівні: бюджетування на нульовій основі; бюджетування на основі програмного аналізу і огляду; кон'юктурно-нейтральне бюджетування; бюджетування на основі раціоналізації вибору бюджетних рішень; постатейне бюджетування (в Україні його називають ще традиційним); програмно-цільове бюджетування.

Кожна із перелічених технологій, безумовно, має свої переваги та недоліки. Найбільш прогресивною серед них вже довгі роки вважається технологія програмно-цільового бюджетування.

Досліджуючи зарубіжний досвід використання програмно-цільового бюджетування [12], констатуємо одну із ключових його переваг – розроблення та реалізація бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат (відповідно до стратегічних цілей), із застосуванням критеріїв оцінки їх результативності й ефективності використання бюджетних коштів, базованих на транспарентності прийняття управлінських рішень.

В Україні програмно-цільовий метод вперше був використаний при складанні державного бюджету на 2002 р. Застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, розпочалося із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 р.

Поряд з ґрунтовно розробленою нормативно-правовою та методологічною базою для планування і виконання місцевих бюджетів у програмно-цільовому форматі, яка постійно удосконалюється, та іншими проведеними підготовчими заходами щодо використання у бюджетному процесі на місцевому рівні програмно-цільового методу бюджетування, у процесі практичного застосування зазначеної технології бюджетування спостерігається низка проблем, які потребують розв'язання:

- відсутність розроблених та затверджених стратегій соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень, зокрема об'єднаних територіальних громад, що знижує ефективність використання бюджетних коштів;

- невідповідність окремих бюджетних програм, на які спрямовуються кошти місцевих бюджетів, цілям та пріоритетним напрямом соціально-економічного розвитку адміністративних територій;

- відсутність досвіду роботи працівників з програмними продуктами АІС «Місцеві бюджети рівня

міста, району» та «Єдина інформаційна система управління бюджетом», адаптованих до роботи в умовах запровадження програмно-цільового методу, низький рівень фахової компетентності щодо прийняття рішень у сфері управління бюджетними коштами (зокрема, перехід від «управління витратами бюджету» до «управління результатами від витрачання бюджетних коштів»);

- відсутність за окремими бюджетними програмами для місцевих бюджетів визначених мети, завдань, результативних показників, що утруднює складання головними розпорядниками бюджетних коштів бюджетних запитів, а в подальшому – паспортів бюджетних програм, звітів про виконання паспорта бюджетної програми та унеможливує проведення оцінки ефективності бюджетних програм;

- недосконала система результативних показників бюджетних програм (окремі результативні показники мають нереалістичний характер, неоднозначні та суперечливі) та формальне проведення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками бюджетних коштів у зв'язку із недосконалістю запропонованої для такої оцінки методики та неврахування одержаних результатів у бюджетному процесі.

Результати аналізу розподілу результативних показників виконання бюджетних програм за галузевою ознакою, проведеного на основі наказів Міністерства фінансів України та профільних міністерств про затвердження типових переліків бюджетних програм та результативних показників їх виконання, свідчать про значне кількісне переважання показників затрат і продукту над показниками ефективності та якості. Враховуючи економічний зміст показників затрат і продукту та зважаючи на те, що вони не відображають результату від витрачання бюджетних коштів, хоча і є допоміжними для розрахунку показника ефективності, на наш погляд, їх некоректно вважати показниками результативності виконання бюджетних програм.

З огляду на актуальність євроінтеграційних процесів в Україні, а застосування бюджетування, орієнтованого на результат, є однією із вимог для країн-членів ЄС, та враховуючи окреслені проблеми, які створюють суттєві перешкоди на шляху до реального, а не декларативного запровадження програмно-цільового методу на державному та місцевому рівнях, у сучасних умовах доцільно:

- підвищити фахову компетентність працівників фінансових секторів, служб органів місцевого самоврядування, розпорядників бюджетних коштів щодо прийняття рішень у сфері бюджетного менеджменту шляхом вивчення зарубіжного досвіду управління результатами від витрачання бюджетних ресурсів та набуття практичних навиків роботи із програмним забезпеченням;

- удосконалити переліки бюджетних програм, формулювання їх мети, завдань та результативних показників відповідно до пріоритетів соціально-економічного розвитку адміністративних територій та держави загалом.

Своєчасними та актуальними видаються і завдання, визначені Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-20 рр., спря-

мовані на перетворення програмно-цільового методу на інструмент прийняття управлінських рішень щодо ефективного використання державних коштів: підвищення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за результати діяльності у відповідних сферах та результативність бюджетних програм; запровадження комплексної оцінки ефективності та доцільності видатків для забезпечення економії та вивільнення ресурсів для нових пріоритетів; оптимізація бюджетних програм та посилення їх відповідності стратегічним цілям; ефективний моніторинг результативності [8].

Поряд із технологією програмно-цільового бюджетування, останніми роками науковцями та практиками активно обговорюються такі технології як учасницьке (партиципаторне) та гендерно-орієнтоване бюджетування.

Учасницьке (партиципаторне) бюджетування (participatory budgeting) — це інструмент прямої демократії, за допомогою якого громадяни беруть участь у прийнятті рішень щодо розподілу бюджетних коштів. В Україні експериментальне впровадження бюджету участі розпочалося лише з 2015 р. в Чернігові, Черкасах і Полтаві в межах реалізації Проекту «Партиципаторний бюджет – можливості для підвищення громадської активності і встановлення належного партнерства з органами влади», запровадженого Польсько-Українською фундацією співпраці ПАУСІ [11].

Характерними ознаками партиципаторного бюджетування як інноваційної технології управління є: визначений обсяг бюджету адміністративно-територіального утворення, над витрачанням коштів якого дискутуватиме громадськість; обов'язковість виконання рішень, які приймаються мешканцями під час голосування; циклічний характер процесу тривалістю 1 рік; можливість подання пропозиції за встановленими вимогами тільки від імені жителя адміністративної території; можливість визначати і голосувати за проекти, реалізація яких задовольнить потреби всієї місцевої громади; можливість реалізації інвестиційних проектів виключно на території юрисдикції відповідного органу місцевого самоврядування; можливість зміцнення громади шляхом створення умов її членам дискутувати, обговорювати основні проблеми та приймати спільні рішення.

Необхідною умовою успішної реалізації учасницької технології бюджетування є високий рівень ініціативності, активності і фінансової грамотності, зокрема обізнаності у сфері партиципаторного бюджету, громадян-жителів адміністративної території та наявність достатнього обсягу бюджетних ресурсів для реалізації проекту партиципаторного бюджету.

Аналізуючи досвід використання різних технологій бюджетування, варто звернути увагу і на гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ).

Гендерно-орієнтоване бюджетування – це інструмент, спрямований на інтеграцію гендерної складової у бюджетний процес. Його слід розглядати як впливовий елемент управлінської діяльності, пов'язаний із розробкою бюджетів різних рівнів, що надає важливу інформацію фахівцям, які приймають рішення щодо розподілу бюджетних коштів, та створює передумови для впровадження принципу рівних прав і можли-

ностей жінок і чоловіків в усіх сферах життєдіяльності і забезпечує сталий розвиток суспільства [7, с. 6].

Гендерно-орієнтоване бюджетування або його окремі елементи успішно використовуються у країнах-членах ЄС, країнах з перехідною економікою з 1980 р., оскільки ефективно запровадження гендерних бюджетних ініціатив сприяє поліпшенню добробуту населення та пришвидшує економічне зростання.

Розробка гендерно-орієнтованого бюджету дозволяє побачити як доходи та видатки бюджету впливають на соціально-економічне становище й можливості різних груп жінок та чоловіків, а також на аспекти рівності між жінками й чоловіками у країні. Як інструмент управлінської технології ГОБ дозволяє оцінити, як і якою мірою державна політика у сфері розподілу видатків бюджету впливає на жінок і чоловіків як споживачів послуг, користувачів інфраструктури та платників податків.

Реалізація в Україні Проекту гендерно-орієнтованого бюджетування успішно проводиться в рамках співпраці з Урядом Королівства Швеція у сфері фінансового та технічного співробітництва і відповідно до угоди між Міністерством фінансів України та Шведським агентством міжнародного розвитку (SIDA), починаючи з 2014 р. Метою впровадження ГОБ є просування ефективної системи управління державними фінансами із особливою увагою на покращення доступності та якості наданих суспільних послуг громадянам України незалежно від їх гендерної ознаки.

Однак, виходячи із сутності поняття «гендер» при гендерно-орієнтованому бюджетуванні передбачається зменшення нерівності саме за гендерною ознакою (чоловіки, жінки), проте не акцентується увага на інших проявах цього явища (нерівність у доступі до основних послуг, у розподілі бюджетних ресурсів залежно від віку, соціально-економічного становища, місця проживання, освітнього рівня тощо).

Проблема поглиблення нерівності на мега-, макрота мікрорівнях є особливо актуальною в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій. Адже багатші країни, регіони, підприємства, громадяни завжди матимуть змогу інвестувати значно більші суми у наукові дослідження та інноваційні розробки, що дозволить їм стати основними вигодонабувачами прогресу. Такі тенденції змусили світову наукову спільноту говорити про необхідність розробки нової парадигми економічного розвитку на основі концепції інклюзивного зростання.

За твердженням О. Продіус, інклюзивне зростання економіки є багатофакторним і багаторівневим процесом, основою якого є економіка максимальної зайнятості та взаємодії усіх суб'єктів у контексті гуманного розвитку суспільства [10].

Продовжуючи цю думку, Р. Раньєрі та Р. Рамос зазначають, що «інклюзивне зростання – це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами, отриманими кожним сектором економіки та різними верствами суспільства [5]». Тобто рівень економічного розвитку має визначатись з врахуванням певних соціальних показників.

Цю тезу підтверджує і О. Прогнімак, який вважає,

що інклюзивний розвиток заснований на такому типі економічного зростання, який дозволяє відчутти його результати кожному члену суспільства, охоплюючи усі сфери його життя [9, с. 187]. Важливим інструментом такого розвитку є бюджет держави, оскільки саме через нього здійснюється розподіл та перерозподіл національного багатства країни.

Вищенаведене зумовлює необхідність розробки нової технології бюджетування, яка сприятиме збільшенню можливостей участі громадян та їхніх об'єднань у бюджетному процесі та забезпеченню їм рівного доступу до бюджетних ресурсів, базуючись на принципах верховенства права, справедливості та прозорості. Тобто зазначена технологія повинна включати ознаки інклюзивності.

Здебільшого, поняття «інклюдія» (англ. inclusion – включення, залученість) трактується як процес збільшення ступеня участі усіх громадян у соціумі через доступ до можливостей і справедливий розподіл результатів праці та розглядають його як тип соціально-економічного розвитку [10, с. 85]. Водночас, інклюзивність у бюджетуванні полягає у активній участі зацікавлених сторін для отримання бажаного результату, не порушуючи при цьому принципу справедливості і забезпечуючи рівні можливості не лише для всіх учасників бюджетного процесу, а й для усіх членів суспільства.

Вважаємо, що технологія інклюзивно-орієнтованого бюджетування має базуватись на засадах програмно-цілового, партиципаторного та гендерно-орієнтованого бюджетування.

Інклюзивно-орієнтоване бюджетування (inclusive-oriented budgeting) пропонуємо трактувати як технологію управління бюджетними коштами, яка відображає спосіб впливу методів, форм, інструментів, важелів бюджетного механізму на розподільчі відносини, полягає у забезпеченні відповідності результатів формування і використання бюджетних коштів пріоритетам соціально-економічного розвитку держави (адміністративно-територіального утворення), потребам громадян та базується на активній участі усіх зацікавлених сторін у бюджетних процедурах і рівних можливостях у доступі до бюджетних ресурсів та суспільних послуг.

Інклюзивно-орієнтоване бюджетування передбачає широке застосування показників інклюзивно-орієнтованого бюджетування на кожній стадії бюджетного процесу. Зокрема, у процесі складання бюджетних запитів і програм, затвердження паспортів бюджетних програм, визначення результативних показників бюджетних програм, оцінки ефективності бюджетних програм, контролю за їх виконанням.

Основними етапами інтеграції інклюзивних аспектів у бюджетний процес вважаємо:

- проведення інклюзивного бюджетного аналізу (аналіз ситуації з метою визначення проблем нерівного доступу громадян до бюджетних ресурсів та суспільних послуг – аналіз бюджетних програм та стану їх фінансування за рахунок бюджетних коштів);
- формування цілей та рекомендацій щодо посилення інклюдії;
- внесення змін до бюджетних програм, дохідної та видаткової частин бюджетів;

– моніторинг та оцінка внесених змін.

Зважаючи на те, що визначальною відмінністю програмно-цільового методу управління від інших технологій бюджетування є розподіл видатків бюджету за програмами та застосування у процесі аналізу використання бюджетних коштів результативних показників, доречно зазначити, що у чинних нормативно-правових актах, які регламентують складання паспортів бюджетних програм (спільних наказах галузевих міністерств та Міністерства фінансів України), вказані показники результативності застосовуються в узагальненому вигляді. Зазначене утруднює проведення інклюзивного бюджетного аналізу.

Враховуючи зазначене, важливим кроком на шляху до запровадження інклюзивно-орієнтованого бюджетування в умовах діючого в Україні програмно-цільового методу управління бюджетними коштами вважаємо використання інклюзивного підходу у процесі формулювання назв бюджетних програм, деталізацію результативних показників виконання бюджетних програм з урахуванням статі, віку, місця проживання, соціальної належності населення тощо з метою забезпечення справедливої та неупередженої розподілу суспільного багатства між громадянами задля покращення якості надання гарантованих суспільних послуг за рахунок бюджетних коштів і підвищення рівня задоволення суспільних потреб усіх соціальних груп.

Реалізація запропонованих заходів дасть змогу якісно змінити механізм та специфіку використання бюджетних коштів, відмовитись від розподілу ресурсів на фінансування закладів соціальної сфери на користь запровадження фінансування конкретної суспільної послуги, яка надається за рахунок бюджетних коштів визначеній групі осіб залежно від статі, віку, соціального статусу, місця проживання тощо.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження сучасних технологій бюджетування виявлено переваги та проблемні аспекти їх застосування, що зумовило доцільність обґрунтування пропозицій щодо запровадження на базі програмно-цільового, партиципаторного та гендерно-орієнтованого бюджетування технології інклюзивно-орієнтованого бюджетування.

Інклюзивно-орієнтоване бюджетування є інноваційним підходом до процесу реформування системи управління державними фінансами в Україні та спрямоване на вдосконалення бюджетного процесу. Практичне застосування запропонованої технології, базованої на забезпеченні відповідності результатів формування і використання бюджетних коштів пріоритетам соціально-економічного розвитку держави (адміністративно-територіального утворення), потребам громадян та активній участі усіх зацікавлених сторін у бюджетних процедурах і рівних можливостях у доступі до бюджетних ресурсів та суспільних послуг, дасть змогу покращити добробут населення та забезпечити економічне зростання.

Список використаних джерел

1. Allen R., Hemming R., Potter B. *The International Handbook of Public Financial Management*. Palgrave Macmillan, 2013. 864 p.

2. Arrow K., Sen A., Suzumura K. *Social Choice Re-Examined*. Vol. I. Paperbackshop-US, 2013. 749 p.

3. Brook D. A. *Budgeting for National Security: A Whole of Government Perspective*. *Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management*. 2012. № 1. pp. 32-57.

4. Harris J.A., McKenzie K.S., Rentfro R.W. *Performance Reporting: Assessing Citizen Access to Performance Measures on State Government Websites*. *Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management*. 2011. № 1. URL: <http://www.questia.com/read/1P3-2329692461/performance-reporting-assessing-citizen-access-to>.

5. Ranieri R., Ramos R. A. *Inclusive Growth: Building up a Concept*. Working Paper №104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth, 2013. 25 p. URL: <http://www.ipc-undp.org/pub/IPCWorkingPaper104.pdf>.

6. Гамукин В. Новаци бюджетного процесса: бюджетирование, ориентированное на результат. *Вопросы экономики*. 2005. № 2. С. 4-22.

7. Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності: посібник для працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. К.: ГОБ проект, 2015. 36 с.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017–2019 роки» від 1 грудня 2017 р. № 905. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/905-2017-%D0%BF>.

9. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1 (51). С. 187–197.

10. Продіус О.І. Інклюзивні інновації в контексті соціальної відповідальності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 2. Ч. 2. С. 84-88. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_2_2017ua/19.pdf.

11. Проект «Партиципаторний бюджет – можливості для підвищення громадської активності і встановлення належного партнерства з органами влади». URL: http://www.pauci.org/open_project.php?id=22.

12. Бюджетний менеджмент / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. К.: KHEV, 2004. 864 с.

References

1. Allen R., Hemming R., Potter B. *The International Handbook of Public Financial Management*. Palgrave Macmillan, 2013. 864 p.

2. Arrow K., Sen A., Suzumura K. *Social Choice Re-Examined*. Vol. I. Paperbackshop-US, 2013. 749 p.

3. Brook D. A. *Budgeting for National Security: A Whole of Government Perspective*. *Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management*. 2012. № 1. P. 32-57. (in English).

4. Harris J.A., McKenzie K.S., Rentfro R.W. *Performance Reporting: Assessing Citizen Access to Performance Measures on State Government Websites*. *Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management*. 2011. № 1. URL: <http://www.questia.com/read/1P3-2329692461/performance-reporting-assessing-citizen-access-to>.

5. Ranieri R., Ramos R. A. *Inclusive Growth: Building up a Concept*. Working Paper №104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth, 2013. 25 p. URL: <http://www.ipc-undp.org/pub/IPCWorkingPaper104.pdf>.

6. Hamukyn V. *Innovations of the budgetary process: performance-oriented budgeting*. *Issues of economics*. 2005. № 2. P. 4-22. (in Russian).

7. Gender-based budgeting: analysis of programs financed from the budget from the point of view of gender equality: a manual for employees of executive and local government bodies. Kyiv: GBB project, 2015. 36 p. (in Ukrainian).

8. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On

Approval of the Medium-Term Strategy for the Management of State Debt for 2017–2019» dated December 1, 2017. № 905. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/905-2017-%D0%BF>. (in Ukrainian).

9. Prohnimak O.D. Inclusive development of Ukraine: obstacles vs prospects. *Economic Bulletin of Donbass*. 2018. № 1 (51). P. 187–197. (in Ukrainian).

10. Prodius O.I. Inclusive innovations in the context of corporate social responsibility. *Scientific herald of Uzhgorod National University*. 2017. Iss. 2. Part 2. pp. 84–88. URL:

http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_2_2017ua/19.pdf. (in Ukrainian).

11. Project «Partisan budget – opportunities for increasing social activity and establishing proper partnership with authorities». URL: http://www.pauci.org/open_project.php?id=22. (in Ukrainian).

Fedosov V., Oparin V., Safonova L. *Budget Management*. Kyiv: KNEU, 2004. 864 p. (in Ukrainian).

КОВАЛЕНКО

Світлана Олександрівна
svetalexkov@gmail.com

УДК 336.14

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У
РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ЗА
СУЧАСНИХ УМОВ

МІТНИКОВА

Ольга Сергіївна
mitnikovaola@gmail.comTHE ROLE OF LOCAL BUDGETS IN
REGIONAL POLICY IN THE CURRENT
CONTEXTк.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університетустудент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університету

Стаття присвячена визначенню ролі місцевих бюджетів в сучасних умовах проведення реформи децентралізації влади, розглянуто складові реалізації державної регіональної політики, її напрями, проведено аналіз результатів бюджетної децентралізації за останні роки та динаміки власних доходів місцевих бюджетів. Доведено, що децентралізація сприяє ефективному витрачання коштів місцевих бюджетів та їх спрямуванню на фінансування першочергово необхідних видатків, зацікавленості керівників до вирішення проблем регіону та підвищення рівня життя населення. У зв'язку з чим визначені основні напрями подальшого проведення реформи.

* * *

Статья посвящена определению роли местных бюджетов в современных условиях проведения реформы децентрализации власти, рассмотрены элементы реализации государственной региональной политики, ее направления, проведен анализ результатов бюджетной децентрализации за последние годы и динамики собственных доходов местных бюджетов. Доказано, что децентрализация способствует эффективному использованию средств местных бюджетов и их направления на финансирование первоочередных расходов, заинтересованности руководителей в решении проблем региона и повышения уровня жизни населения. В связи с чем определены основные направления дальнейшего проведения реформы.

* * *

Introduction. Local budgets are an integral part of the system of budgetary regulation especially in the current context of implementing the reform of decentralization of power.

Purpose. The purpose of the work is to determine the role of local budgets in the state regional policy in the current context of implementing the reform of fiscal decentralization

Results. One of the main tasks of the state regional financial policy is providing on the territory of Ukraine common standards of quality of life of the population of Ukraine and leveling of economic and social development of regions. Authors consider the elements of the implementation of the state regional policy which are sectorial, administrative and territorial parts. The paper also provides recent statistics of dynamics of local budget revenues and other results of the fiscal decentralization. Attention is focused on positive points in the development of regions in which the united territorial communities have been formed. Also the role of the State Fund for Regional Development in the social and economic development of the regions of Ukraine has been identified. And it has been outlined projected amounts of financing of educational, health care, sports, and transports facilities.

Conclusion. As a result of the research has been proposed to create equal conditions for access of people from different regions to basic social, communal, administrative, transport, information and other services, favorable conditions for investments, to promote cooperation of territorial communities in order to increase the transparency of costs management.

Ключові слова: місцеві бюджети, децентралізація, об'єднані територіальні громади, регіональна політика, органи місцевого самоврядування

Ключевые слова: местные бюджеты, децентрализация, объединенные территориальные общины, региональная политика, органы местного самоуправления

Keywords: local budgets, decentralization, united territorial communities, regional policy, local government bodies

ВСТУП

Сьогодні важливу роль в реалізації фінансово-бюджетної політики держави відіграють місцеві бюджети, які є невід'ємною частиною системи бюджетного регулювання. У зв'язку з розширенням прав органів місцевого самоврядування у процесі децентралізації влади проблеми формування й виконання місцевих бюджетів потребують якнайшвидшого розв'язання.

Від якісного рівня формування місцевих бюджетів залежить стан економічної та соціальної інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі: житлово-комунального господарства, транспорту, зв'язку, закладів освіти, охорони здоров'я, засобів масової інформації, соціальних та моло-

діжних програм, культури та спорту, що набуває особливої актуальності в сучасних умовах децентралізації.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні ролі та значення місцевих бюджетів в регіональній політиці держави на сучасному етапі бюджетної децентралізації.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти з питань бюджету та офіційні статистичні дані.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагаль-

нення.

РЕЗУЛЬТАТИ

За сучасних умов бюджетної децентралізації однією з найголовніших завдань державної регіональної фінансової політики є забезпечення на всій території України єдиних стандартів якості життя населення та вирівнювання економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць. При цьому варто відмітити, що кожний окремих регіон має власні цілі розвитку, тому для досягнення найбільшої ефективності варто узгодити державні цілі з регіональними. Особливої уваги в цьому процесі заслуговує визначення пріоритетів розподілу ресурсів та концентрація їх на тих заходах та територіях, що можуть показати найкращі результати у мінімальні терміни та мати позитивний вплив на розвиток не лише конкретної території, але й сусідніх регіонів.

Відповідно до державної стратегії регіонального розвитку до 2020 р. формування і реалізація державної регіональної політики передбачає поєднання таких складових частин:

1) секторальної – підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів шляхом оптимізації і диверсифікації структури економіки, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу;

2) територіальної – досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, запобігання поглибленню соціально-економічних диспропорцій шляхом формування “точок зростання”, активізації місцевої економічної ініціативи та зміцнення потенціалу сільської місцевості, забезпечення соціально-економічної єдності і рівномірності розвитку регіонів з метою створення рівних умов для розвитку людини;

3) управлінської – застосування єдиних підходів до формування і реалізації політики регіонального розвитку, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади [2].

Слід зазначити, що практично в кожному регіоні є більш та менш розвинуті райони, села, тому варто відшукувати перспективні переваги кожного регіону з метою подальшого його розвитку. Такими перевагами можна назвати забезпеченість природними ресурсами, розвиток інфраструктури, географічне положення регіону, що в перспективі у разі ефективного управління ними може забезпечити надходження до місцевого бюджету.

Варто зазначити, що саме за допомогою коштів місцевих бюджетів та переданих коштів з державного бюджету втілюються в життя регіональні програми розвитку територій.

Особливо важливим в цьому процесі є вдосконалення структури дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів з урахуванням напрямів бюджетної політики, визначених бюджетною резолюцією. Крім того, децентралізація фінансових ресурсів є стимулом для органів місцевого самоврядування ефективніше управляти доходами та визначати першочергові видатки, що потребують фінансування.

Слід зауважити, що від рівня та якості фінансового забезпечення, фінансової самостійності та самодостатності місцевих бюджетів залежить ефективне функціонування всього інституту місцевого самоврядування, що можливо досягти за умов раціонально побудованої системи децентралізації фінансових ресурсів. Децентралізація дає можливість територіальним громадам та регіонам здійснювати більший вплив на свій розвиток та рівень життя жителів громади.

Заходи з регіональної фінансової політики здійснюються органами місцевого самоврядування у межах своїх повноважень шляхом встановлення податкових ставок і пільг щодо місцевих податків та зборів, які фактично можна назвати регулюючими або стимулюючими засобами. При цьому не останню роль варто приділити визначенню методології збалансування дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів, що є необхідним для формування пріоритетів регіональної та територіальної бюджетної політики.

Політика децентралізації і розвитку регіону повинна орієнтуватися на:

- 1) розвиток і формування гармонійного законодавства;
- 2) продовження політико-адміністративних реформ;
- 3) активізацію фінансово-бюджетної децентралізації;
- 4) підвищення ефективності управління комунальною власністю;
- 5) розвиток муніципальної служби;
- 6) посилення кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування;
- 7) підвищення відвертості і підзвітності органів місцевого самоврядування;
- 8) розвиток партнерства органів місцевого самоврядування із структурами цивільного суспільства;
- 9) посилення соціальної мобілізації в регіональних співтовариствах [4].

Зазначені заходи стимулюють органи місцевого самоврядування до активної роботи щодо розв’язання місцевих проблем, однак і створюють ризики зменшення бюджетних можливостей для об’єднаних територіальних громад, які не займатимуться власним розвитком та стимулюванням розвитку місцевого бізнесу на рівні з успішними громадами.

Територіальні громади, об’єднані в одну адміністративну одиницю базового рівня, являють собою складну систему і примушені переслідувати одночасно декілька цілей, узгодження і реалізацію яких можна здійснювати за допомогою різних інструментів регіональної політики. При цьому важливу роль відіграє бюджет територіальної громади як найважливіший інструмент забезпечення базових життєвих потреб населення і реалізації пріоритетів просторового розвитку промислової, аграрної та інвестиційної політики [3].

Аналізуючи результати бюджетної децентралізації 2014-17 рр. варто відмітити позитивні зміни. Так, власні доходи місцевих бюджетів зросли на 124,1 млрд. грн., тільки за 2017 р. в 366 об’єднаних територіальних громадах вони зросли на 87% та склали 9,3 млрд грн. (+4,3 млрд. грн.). Динаміка власних доходів місцевих бюджетів наведена на рис. 1.

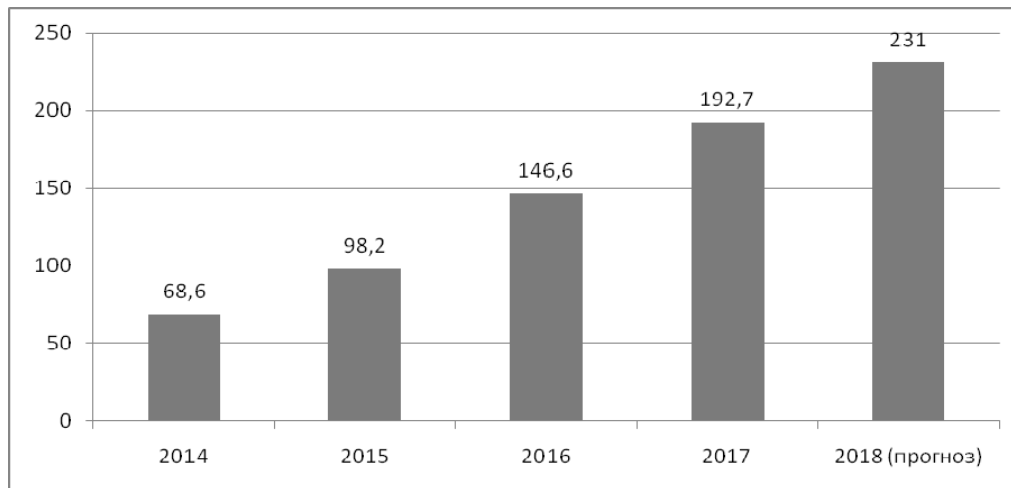

Рис. 1. Динаміка власних доходів місцевих бюджетів, млрд. грн. [5]

Крім того, приріст надходжень податку на доходи фізичних осіб склав 41,2 %, що на 1,9 % більше, ніж в цілому по Україні. Загальний розмір фінансових ресурсів, який є у розпорядженні органів місцевого самоврядування, у 2017 р.і вперше перевищив половину від всього зведеного бюджету України та склав 51,2 %. А також про фінансову спроможність місцевих бюджетів свідчать і залишки коштів, які склалися на рахунках станом на 1 січня 2018 р. у розмірі 55,7 млрд. грн. [5].

Отже, наведені дані свідчать про те, що децентралізація створює можливості для ефективної системи управління на місцевому рівні, забезпечення громади фінансовими ресурсами, а також підвищення якості надання публічних послуг через створені спеціалізовані центри надання адміністративних послуг.

Варто зазначити також, що важливу роль у соціально-економічному розвитку регіонів України відіграє Державний фонд регіонального розвитку, який відповідно до Бюджетного кодексу України, створюється у складі загального фонду державного бюджету. Кошти Фонду спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів [1].

Так, за кошти Державного фонду регіонального розвитку в регіонах у 2018 р. буде реалізовано 80 об'єктів освіти (школи, дитячі садки) на суму – 1,3 млрд. грн., 95 об'єктів охорони здоров'я та соціального захисту населення – 804 млн. грн., 78 об'єктів спорту – 740 млн. грн., 36 об'єктів водопостачання та водовідведення – 200 млн. грн., 25 об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури – 334 млн. грн., 26 об'єкти культури – 397 млн. грн. [6].

Таким чином, підвищення бюджетної спроможності об'єднаних територіальних громад, перехід управлінських функцій до органів місцевого самоврядування розкриває ширші можливості в територіальному управлінні на рівні регіонів. Вони підкріплюються також новими підходами до організації дер-

жавної підтримки розвитку окремих громад і регіонів в цілому, що сприятиме ресурсному забезпеченню децентралізаційних процесів в Україні.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене, варто відзначити, що місцеві бюджети відіграють головну роль в економічному і соціальному розвитку регіонів, оскільки фінансова спроможність місцевих бюджетів дає можливість органам місцевого самоврядування проявляти самостійність у визначенні напрямів витрачання коштів та спрямування їх на соціально-економічний розвиток територій. Чим самими забезпечити нормальне функціонування та подальший розвиток закладів освіти, медицини, культури, житлово-комунального господарства, тобто впровадження у життя регіональних програм економічного і соціального розвитку регіонів.

Крім того, фінансова децентралізація сприяє ефективному використанню наявних фінансових ресурсів місцевих бюджетів, їх економії та спрямування на першочергово необхідні видатки, а також створенню нових робочих місць, підвищенню кваліфікації кадрів, зацікавленості місцевих керівників у вирішенні проблем регіону та підвищенню рівня життя його мешканців. Тому важливо звернути увагу на:

1) створення рівних умов для доступу жителів різних регіонів та громад до базових соціальних, комунальних, адміністративних, транспортних, інформаційних та інших послуг;

2) створення умов для систематичного контролю за формуванням і використанням коштів місцевих бюджетів з боку представників бізнесу та місцевих жителів територіальних громад;

3) пошук додаткових та підвищення ефективності використання наявних внутрішніх факторів розвитку регіону;

4) створення сприятливого інвестиційного клімату регіонів шляхом впровадження інноваційних технологій та винаходів, створення кластерних структур, розвитку туристичного бізнесу;

5) сприяння розвитку співробітництва територіальних громад, створення нормативного-правового забезпечення з регулювання даного питання з метою вирішення спільних проблем регіонального характеру.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI; із змінами та оновленнями // База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. №385 // База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/para%2811%29>
3. Новіков В.М. Інституціональні механізми реалізації соціального потенціалу децентралізації. URL: <https://dse.org.ua/archive/28/6.pdf>
4. Чеберяко О. Місцеві бюджети в умовах сучасної децентралізації: Україна і зарубіжний досвід. URL: oaji.net/articles/2016/3733-1473972894.pdf
5. Фінансова децентралізація: результати та перспективи. URL: decentralization.gov.ua/news/8342?page=5
6. Уряд підтримав 477 проектів регіонального розвитку, що фінансуватимуться ДФРП у 2018 році, на суму понад 4 млрд грн. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/8866>

References

1. The Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 08.07.2010 № 2456-VI; with changes and updates // Database "Legislation of Ukraine". URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index> (in Ukrainian)
2. The State Strategy for Regional Development for the period up to 2020: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 06.08.2014. № 385 // Database "Legislation of Ukraine". URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/para%2811%29> (in Ukrainian)
3. Novikov V.M. The Institutional Mechanisms for the Realization of the Social Potential of Decentralization. URL: <https://dse.org.ua/archive/28/6.pdf> (in Ukrainian)
4. Chebryako O. Local budgets in the context of modern decentralization: Ukraine and foreign experience. URL: oaji.net/articles/2016/3733-1473972894.pdf (in Ukrainian)
5. Financial decentralization: results and prospects. URL: decentralization.gov.ua/news/8342?page=5 (in Ukrainian)
6. The Government has supported 477 regional development projects funded by the SFRD in 2018 worth over UAH 4 billion. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/8866> (in Ukrainian)

ПОТАПОВА

Наталя Олександрівна
potapova.natalia.a@gmail.com

УДК 609.6

ГЛУШКО

Марія Володимирівна
m.pismennaya96@gmail.com

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ
ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ**

**PROBLEM ASPECTS FORMING
ACCOUNTING INFORMATION
ABOUT FIXED ASSETS IN THE
ENTERPRISE MANAGEMENT
SYSTEM**

к.е.н., доцент кафедри,
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торгово-економічного
університету

студент, Харківський інститут
фінансів Київського
національного торгово-
економічного університету

Стаття присвячена деяким проблемним аспектам формування облікової інформації щодо основних засобів у процесі організації управління підприємством. У ході дослідження виявлено проблеми, що знижують ефективність використання основних засобів та негативно впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства. Визначено основні завдання, які забезпечать підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління основними засобами. На підставі проведених досліджень узагальнено деякі рекомендації щодо удосконалення організації обліку основних засобів у системі управління підприємством.

* * *

Статья посвящена некоторым проблемным аспектам формирования учетной информации по основным средствам в процессе организации управления предприятием. В ходе исследования выявлены проблемы, снижающие эффективность использования основных средств и которые негативно влияют на финансово-хозяйственную деятельность предприятия. Определены основные задачи, которые обеспечат повышение оперативности информационного обеспечения управления основными средствами. На основании проведенных исследований обобщены некоторые рекомендации по совершенствованию организации учета основных средств в системе управления предприятием.

* * *

Fixed assets are one of the most important factors of any production, the state and effective use of which directly affects the final results of economic activity of enterprises. The article is devoted to some problematic aspects of the formation of accounting information about the basic means in the process of enterprise management. In the course of the research, problems have been identified that reduce the efficiency of the use of fixed assets and adversely affect the financial and economic activity of the enterprise. The article outlines the main problem aspects in the organization of accounting policies, the issue of automation of accounting for non-negotiable assets, the shortcomings in the documentary organization of the accounting process, the complexity of valuing objects of fixed assets and the problem of choosing the optimal method of accrual of depreciation. The main tasks, which will increase the efficiency of information management of basic assets, are determined. Based on the research carried out, some recommendations for improving the organization of accounting for fixed assets are summarized. It has been established that the application of theoretical norms in the accounting of fixed assets should be improved and adapted to the real needs of business entities and approach to international standards. It is proved that the practical significance of the accounting of fixed assets, the insufficient level of their research in terms of modern management needs requires further study and development of detailed constituent materials to improve the accounting of transactions with the main means.

Ключові слова: основні засоби, облікова політика, автоматизація, амортизація, оцінка

Ключевые слова: основные средства, учётная политика, автоматизация, амортизация, оценка

Keywords: fixed assets, accounting policy, automation, depreciation, estimation

ВСТУП

У сучасному суспільстві важко представити підприємство яке б не мало у своєму розпорядженні матеріально-технічної бази. Наявність основних засобів виступає суттєвим фактором, який впливає на результати діяльності кожного підприємства та без яких неможливо уявити виробництво продукції, товарів, послуг. А правильно організована система обліку є запорукою успішного функціонування фінансово-господарської діяльності. У свою чергу, від вмілої організації обліку залежить ефективність використання основних засобів, що впливає на подальші фінансові результати та розвиток підприємства в цілому.

Постійні зміни в економіці супроводжуються появою нових проблемних питань в організації обліку

основних засобів, які потребують нагального вирішення.

Проблемні питання, які стосуються організації обліку основних засобів та методи їх вирішення висвітлювались у працях провідних вчених-економістів, таких як Бутинець Ф.Ф., Пушкар М.С., Панасенко А.П., Островерхої Р.Е., Кірейцев Г.Г., Огійчук Н.Ф. та інші. Звісно кожен з науковців має свою думку стосовно організації обліку основних засобів, а тому багато питань залишаються невирішеними і потребують дослідження.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні актуальних проблем організації обліку основних засобів та виділення напрямів їх вирішення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенню аналізу проблем обліку основних засобів використано аналітичний, монографічний, порівняльні методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах реформування національної системи обліку питання основних засобів займає одну з провідних позицій у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Без формування матеріально-технічної бази жодна підприємницька діяльність не зможе існувати. А тому вміння організація обліку та його вдосконалення зможе призвести до позитивних змін фінансово-господарської діяльності підприємства.

Підґрунтям організації обліку на підприємстві є нормативно-правові акти держави та чітко сформована облікова політика, затверджена Наказом по підприємству. Однак, проблемним залишається те, що на підприємствах або зовсім відсутня облікова політика, або її організація має суттєві недоліки. Серед основних з них можна назвати наступні: формальність складання, тобто відсутність обговорення та необґрунтованість елементів наказу; втрата актуальності змісту наказу з плином часу, що супроводжується відсутністю виправлень та доповнень у зв'язку зі змінами у законодавстві; відсутність висвітлення питання стосовно організаційно-технічних аспектів обліку, яке включає в себе перелік первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, графік документообігу, порядок проведення інвентаризації.

Проблемним досі залишається документування процесу організації системи обліку основних засобів, а саме структура та зміст типових форм первинної документації.

У зв'язку зі змінами багатьох нормативних актів, які регламентують бухгалтерський облік безпосередньо основних засобів, виникає необхідність оптимізації типових форм первинної документації, чого досі не спостерігається. Аналізуючи реєстри бухгалтерського обліку основних засобів помітним стає те, що інформація, яка в них відображається дуже часто дублюється, що у свою чергу призводить до зменшення її аналітичності та інформативності. Ряд реквізитів також є тотожними та застарілими, тому виникає необхідність їх коригування та оновлення. Так, для форм ОЗ-1 «Акт приймання-передачі основних засобів» та ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» характерним є наявність застарілих реквізитів, що суперечить наближенню обліку до міжнародних стандартів. Доречним буде додати нові реквізити, а саме: справедлива вартість; ліквідаційна вартість; метод амортизації; вартість, що амортизується; суми дооцінки та уцінки об'єкту та термін корисного використання. Коригування структури полягає в усуненні показників, які втратили свою інформаційну корисність, і доповненні реквізитами, в яких фіксуються необхідні для формування облікових реєстрів показники.

Хоча сьогодні деякі підприємства не застосовують типових форм первинної документації щодо обліку основних засобів, а використовують бланки типо-

вих форм власної розробки.

У часи активного розвитку технологій для підприємств зі значною питомою вагою основних засобів гостро стає проблема автоматизації обліку.

Важко оцінювати ефективність розв'язання задач обліку та контролю основних засобів, використовуючи ручний спосіб обробки інформації. Хоча, як показує практика, таких підприємств в Україні чимала кількість.

Безумовно, автоматизація необоротних активів є платформою для виконання системних обліково-контрольних операцій, а саме управління підприємствами на основі економіко-математичних методів, засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій, що призведе до удосконалення діяльності багатьох підприємств.

Для вирішення проблем автоматизації певних ділянок обліку можна використовувати поняття «задача», яке означає алгоритм перетворення вхідних даних за допомогою процедур обробки даних у вихідні показники, що мають певне функціональне призначення для бухгалтерського обліку та управління [1].

Можна виділити наступні задачі автоматизації основних засобів: облік і контроль об'єктів основних засобів за місцями зберігання та класифікаційними групами; облік і контроль за правильністю та своєчасністю відображення руху основних засобів (надходження, вибуття, переміщення); облік амортизації основних засобів і контроль за правильністю її нарахування й відображення; облік витрат на ремонт, модернізацію основних засобів і контроль раціонального використання грошових коштів щодо даних цілей; облік переоцінки основних засобів (дооцінка, уцінка); облік операційної та фінансової оренди основних засобів; виявлення морально застарілих основних засобів [1].

Одним із проблемних питань, яке часто виникає на практиці, залишається складність оцінки основних засобів. Відомо, що найбільш методично розробленим способом оцінки в національній обліковій практиці є відображення основних засобів за первісною вартістю, до складу якої входять фактичні витрати на їх виробництво і придбання. Хоча в умовах інфляції, застосування первісної вартості при оцінці основних засобів, може призвести до негативних наслідків.

Навіть за умов незмінних цін потенціал основних засобів не є незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими. Основні засоби, які придбані в різний час і мають однакові характеристики, матимуть різну вартість. А проведення постійних переоцінок збільшує витрати підприємства, що впливає на його фінансовий результат [7].

Вивченню справедливої вартості також приділяють багато уваги. Термін «справедлива вартість» наведено у П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», що пояснює так: «під справедливою вартістю розуміється сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання у результаті операції між обізнаними, зацікавленими і незалежними сторонами» [8]. Але у нормативних документах відсутній порядок визначення такої справедливої вартості. Виходячи з визначення згідно з П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», договірною вартістю буде вважатись

справедливою у результаті придбання активів за грошові кошти. У разі придбання активів за бартером справедлива вартість буде коливатись на рівні ринкових цін обмінюваних активів, діючих на дату зарахування активу на баланс. Натомість в МСФЗ справедлива вартість ототожнюється з ринковою. У свою чергу це співставлення дало поштовх для неправильного орієнтиру розробникам національних стандартів. А тому, було б доцільним застосовувати поняття ринкової та неринкової бази у згаданих нормативних актах під час розрахунку справедливої вартості

У зв'язку з трансформацією національної системи обліку України підприємствам дозволяється обирати самостійно амортизаційну політику, яка виступає своєрідним важелем для активізації інвестиційної діяльності підприємств. Проте на практиці відсутні рекомендації стосовно вибору оптимального методу нарахування амортизації для певного об'єкта основних засобів, та який був би доцільним для конкретного підприємства, з урахуванням економічних вигод. Але ж для вибору найдоцільнішого методу необхідно здійснити розрахунки за кожним методом. Цей процес доволі матеріалозатратний та потребує багато часу, а також наявності на підприємстві кваліфікованих кадрів. Тому, виходячи з економії часу та коштів, у більшості випадків на підприємствах використовують прямолінійний метод нарахування амортизації. Перевагою такого методу є простота у застосуванні та розрахунку, а недоліком є неврахування морального зносу об'єкта амортизації та збільшення витрат з часом для підтримки його у робочому стані.

Хоча «використання методів прискореної амортизації дозволить підприємству швидше наповнювати амортизаційний фонд, цим самим підвищити можливості до самофінансування» [7].

Також, досить суперечливим є питання амортизації землі. Так, відповідно до П(С)БО 7 вартість землі не амортизується, водночас як МСБО 16 містить положення про те, що «у деяких випадках сама земля може мати обмежений термін корисної експлуатації, тоді її амортизують методом, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї». З метою покращення бухгалтерського обліку основних засобів доцільним є внесення змін у П(С)БО 7 у питанні методики нарахування амортизації землі та земельних ділянок [2].

Так, очевидним є те, що з погляду сучасних потреб управління дослідження обліку основних засобів вимагають змін та удосконалення.

Зміни необхідні насамперед у частині підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління основними засобами підприємства, що вимагає вирішення наступних завдань [1]:

дослідження сутності основних засобів, їх складу класифікації у різних галузях економічної науки;

узагальнення та систематизація класифікації основних засобів;

дослідити діючу методику нарахування амортизації й обліку знос основних засобів, встановити її ефективність і доцільність застосування на підприємствах;

проаналізувати діючу організацію та методику бухгалтерського обліку основних засобів, вплив на

них змін податкової політики та виявити шляхи її вдосконалення;

удосконалити методику аналізу матеріально-технічної бази підприємства;

розробити рекомендації з удосконалення методики контролю ефективності.

Так, підсумовуючи вищезазначене, можна виділити деякі напрями поліпшення обліку основних засобів. Зокрема:

провадження на підприємстві чіткої, зваженої та обґрунтованої облікової політики, яка відповідає вимогам чинного законодавства та умовам сучасності;

раціоналізація як кожної форми документів і реєстрів обліку, так і методів, і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, адаптованих до сучасних умов;

впровадження автоматизації обліку основних засобів, що дасть можливість одержання у середовищі інформаційної системи повного комплексу необхідних облікових реєстрів, які слугують для організації раціонального управління основними засобами підприємства.

вдосконалення методики нарахування амортизації та розробка компетентного підходу нарахування амортизації на кожну частину об'єкта основних засобів окремо, враховуючи, що ці окремі частини об'єкта з різними термінами експлуатації, що впливає на строки їх зношення.

наближення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів для зменшення невідповідностей.

ВИСНОВКИ

Отже, необхідність усунення існуючих проблем національної системи бухгалтерського обліку основних засобів полягає в удосконаленні її теоретичних та практичних засад.

Заходи щодо поліпшення процесу формування облікової інформації про основні засоби на підприємстві мають бути безпосередньо спрямовані на розширення управлінських можливостей, бути максимально пристосованими до практичних потреб суб'єктів підприємницької діяльності, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень щодо руху основних засобів та ефективності їх використання та відповідати вимогам чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Брік С.В., Пинтя Г.К. Нові підходи до обліку основних засобів та ефективність обліку основних засобів у сучасних умовах. Вісник НТУ «ХПІ». 2016. № 13 (1185). С. 76-77.
2. Даниленко О. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів та інвестиційної нерухомості. Аудитор України. 2015. №6 (235). С. 37.
3. Кінева Т.С., Яворська А.О. Теоретичні засади організації обліку основних засобів. Науковий огляд. 2015. № 10 (20).
4. Кудлаєва Н.В., Кравчук В.С. Проблеми обліку основних засобів. Бухгалтерський облік, аналіз, аудит. 2015. Випуск II (58).
5. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку: Інформаційний портал. URL: <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO.aspx>.
6. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгал-

терського обліку № 7, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

7. Сарапина О.А., Пинчук Т.А. Актуальні проблеми обліку основних засобів підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 8. С. 125.

8. Об'єднання підприємств: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 № 163. URL: www.rada.gov.ua.

References

1. Brik S.V., Pynty H.K. New approaches to the accounting of fixed assets and the efficiency of accounting for fixed assets in modern conditions. Herald of NTU «KHPI». 2016. № 13 (1185). pp. 76-77. (in Ukrainian).

2. Danylenko O. Ways of improvement of the accounting of fixed assets and investment real estate. Audytor Ukrayiny. 2015. № 6 (235). P. 37 (in Ukrainian).

3. Kinyeva T.S., Yavorska A.O. Theoretical Foundations of

Accounting for Basic Facilities. Naukovyy ohlyad. 2015. № 10 (20) (in Ukrainian).

4. Kudlaieva N.V., Kravchuk V.S. Problems of accounting of the main means. Accounting, analysis, audit. 2015. Issue II (58) (in Ukrainian).

5. National accounting standards (standard): Information portal. URL: <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO.aspx>.

6. Fixed assets: Regulation (standard) of accounting № 7, approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 27.04.2000, № 92 (with amendments and supplements). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (in Ukrainian).

7. Sarapina O.A., Pinchuk T.A. Topical Problems of Accounting for the Company's Basic Facilities. Scientific Bulletin of the Kherson State University. 2014. № 8. P. 125 (in Ukrainian).

8. Association of enterprises: Regulation (standard) of accounting № 19, approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 07.07.1999 № 163. URL: www.rada.gov.ua (in Ukrainian).

БЛИНДА

Юрїї Орестович
blyndayura@gmail.com

УДК 330.338

ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELING AS A PRECONDITION FOR
FORMATION MEANS OF CRISIS MANAGEMENT OF ENTERPRISESЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ФОРМУВАННЯ ЗАСОБІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМасистент кафедри,
Національний університет
"Львівська політехніка"

The article is devoted to the economic-mathematical modeling as a prerequisite for the creation of anti-crisis management tools for enterprises. The article uses a discriminant model to determine a bankruptcy risk of the enterprise and uses a correlation-regression analysis to determine the most important factor of influence on the financial and economic state of the enterprise.

The deterioration of financial and economic indicators is mainly accompanied by an increase in the debt burden, which may lead to a loss of solvency, and in the future to the curtailment of activities, that is a risk of bankruptcy. And current situation in the economic environment of Ukraine shows that there are significant disadvantages in this area. However the fact of bankruptcy of business entities is inherent in a market economy, but the amount of bankrupt enterprises and the pace of this process should be the subject of continuous analysis by management structures and the introduction of a system of necessary measures to reduce and stabilize such situations.

To form a toolkit for determining the probability of bankruptcy, a number of modern economic and mathematical models that were developed by scientists from different countries of the world were analyzed, and a model of the Ukrainian scientist was chosen. The machine-building enterprises of Ukraine have adopted objects for assessing the risk of the financial crisis, since for most Ukrainian enterprises in this sector currently characterized by unsatisfactory financial condition, and as a result of the signing of the Association Agreement between Ukraine and the European Union (EU), according to experts, this type of activity can be significantly damaged due to low competitiveness compared to similar EU enterprises.

A regression analysis, which is designed to show the dependence of one variable, as explained, on one or more explanatory variables, in order to calculate and / or predict the average of the first value with the known (fixed) values of the latter was applied to chosen enterprises for the determination of the need for investment strategy.

* * *

Стаття присвячена економіко-математичному моделюванню як передумові формування засобів антикризового управління діяльністю підприємств. В статті використано дискримінантну модель оцінки банкрутства підприємства та застосовано кореляційно-регресійний аналіз для визначення вагомого фактору впливу на фінансово-економічне стан підприємства.

Погіршення фінансово-економічних показників переважно супроводжується збільшенням боргового навантаження, що може призвести до втрати платоспроможності, а в майбутньому до згорання діяльності як такої, тобто виникає ризик банкрутства. Сучасна ситуація в економічному середовищі України свідчить про наявність суттєвих негараздів в цій сфері. Хоча сам факт банкрутства суб'єктів господарювання притаманний ринковій економіці, але кількість збанкрутілих підприємств і темпи цього процесу повинні бути предметом постійного аналізу з боку управлінських структур і впровадження системи необхідних заходів з метою зменшення та стабілізації таких ситуацій.

Щоб сформулювати інструментарій для визначення ймовірності банкрутства було проаналізовано низку сучасних економіко-математичних моделей, які розробили науковці різних країн світу, та обрано модель українського вченого. Об'єктами для оцінювання ризику фінансової кризи прийнято машинобудівні підприємства України, оскільки для більшості українських підприємств цієї галузі в даний час характерний незадовільний фінансовий стан, а внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), на думку експертів, цей вид діяльності може істотно постраждати через низьку конкурентоспроможність порівняно з аналогічними підприємствами ЄС.

Регресійний аналіз, який покликаний показати залежності однієї змінної, такої, що пояснюється, від однієї або декількох пояснювальних змінних, з метою обчислення і/чи прогнозування середньої величини першої при відомих (фіксованих) значеннях останніх був застосований до обраних підприємств для визначення необхідної інвестиційної стратегії.

Keywords: economic-mathematical modeling, discriminant model, bankruptcy risk, correlation-regression analysis

Ключові слова: економіко-математичне моделювання, дискримінантна модель, ризик банкрутства, кореляційно-регресійний аналіз

INTRODUCTION

Economic, and, therefore, the social development of any state depends on the level of efficiency of the business entities of different forms of ownership, since the filling of budgets of different levels most depends on the taxes paid by the enterprises themselves. In connection with this, there is a need for regular evaluation and analysis of their financial and economic condition, which allows, in case of problems in the enterprise, which lead

to financial problems and increase the risk of bankruptcy, take timely measures in the framework of crisis management. Such information is extremely important for counteragents, investors, bank lenders, insurance companies and other stakeholders – the subjects of both domestic and foreign market environment.

A large number of discriminatory multifactorial models, such as Altman for the United States [1], Tuffler and Tishou for Great Britain [2], Beerman for Germany [3],

Davidov and Belikov [4] for Russia, Tereshchenko [5], Chernyak [6], Matviychuk [7] for Ukraine, and many others, have been developed in the direction of modeling the assessment of the financial status and the diagnosis of bankruptcy of enterprises for different countries. The basis of these models is the task of classifying enterprises by the levels of the potential possibility of their bankruptcy.

The deterioration of financial and economic indicators is mainly accompanied by an increase in the debt burden, which may lead to a loss of solvency, and in the future to the curtailment of activities, that is a risk of bankruptcy. That is why in-depth research is required not only to diagnose the financial condition of an enterprise, but to assess the risk of bankruptcy by providing objective assessments of the financial and economic security of an enterprise, but also the adequate use of this diagnosis as a basis for attracting crisis management in order to develop effective practical recommendations for overcoming negative consequences of management.

The **PURPOSE** is on the basis of real information on the financial and economic problems of industrial enterprises to demonstrate how a road map is being prepared for the withdrawal of these enterprises from the risk zone of bankruptcy, which involves economic and mathematical modeling, in particular, a correlation and regression analysis of risk assessment, and models of anticrisis management.

RESULTS

The current situation in the economic environment of Ukraine shows that there are significant disadvantages in this area. Although the fact of bankruptcy of business entities is inherent in a market economy, but the amount of bankrupt enterprises and the pace of this process should be the subject of continuous analysis by management structures and the introduction of a system of necessary measures to reduce and stabilize such situations. For example, the amount of bankrupt enterprises in Ukraine is much higher than in the Polish economy. Table 1 shows the dynamics of the amount of enterprises declared bankrupt in Ukraine and Poland.

Table 1

Analysis the amount of bankrupt enterprises in Ukraine and Poland

[based on data of <http://www.coig.com.pl/lista-upadlosci-firm.php> and <http://www.ukrstat.gov.ua>]

Years	Amount of enterprises declared bankrupt in Ukraine	Amount of enterprises declared bankrupt in Poland	Change to the previous year in Ukraine		Change to the previous year in Poland	
			Absolute value	Relative value	Absolute value	Relative value
2010	3614	681	-	-	-	-
2011	4086	710	472	13,06	29	4,26
2012	6743	880	2657	65,03	170	23,94
2013	4628	888	-2115	-31,37	8	0,91
2014	3359	807	-1269	-27,42	-81	-9,12
2015	2096	750	-1263	-37,6	-57	-7,06
2016	1524	606	-572	-27,29	-144	-19,20

The data presented in Table 1 shows that the number of bankruptcies in Ukraine is significantly higher than in neighboring Poland. From 2013 in Ukraine and from 2014 in Poland there is a positive dynamics, a decrease in such enterprises. It should be noted that the dynamics of the reduction of bankrupt enterprises in Ukraine is much higher than in Poland, for example, in the year 2015 the indicator of domestic enterprises decreased by 37.6 %, in Poland only by 7.06 %. The positive trend is also observed in relation to the number of bankrupt enterprises in Ukraine to the number in Poland, in 2010 these were more than 5 times higher than in Poland, and in 2016 it was only 2.5 times, but still this amount remains too high. Figure 1 shows a chart of the number of bankrupt enterprises in Ukraine and Poland, their trend lines and projected values for 2017-2018.

The given statistics (Table 1, Figure 1) indicate that there are significant problems in the field of entrepreneurship in Ukraine. However, this information also indicates the need for constant professional monitoring of the financial and economic condition of the company in order to predict the signs of the crisis and prevent its development. In economics and mathematical theory and practice, many effective methods and appropriate tools have been developed that allow "to be armed" in time. In particular, the

experience of using modern discriminatory multifactorial models suggests the feasibility of their application not only for assessing the real financial condition of the enterprise, but also for modeling the future risk of bankruptcy in the development process.

To form a toolkit for determining the probability of bankruptcy, a number of modern economic and mathematical models that were developed by scientists from different countries of the world were analyzed, and a model of the Ukrainian scientist A. Matviychuk was chosen. The machine-building enterprises of Ukraine have adopted objects for assessing the risk of the financial crisis, since for most Ukrainian enterprises in this sector currently characterized by unsatisfactory financial condition, and as a result of the signing of the Association Agreement between Ukraine and the European Union (EU), according to experts, this type of activity can be significantly damaged due to low competitiveness compared to similar EU enterprises. An important factor in favor of manufacturing enterprises is that the Ukrainian economy needs restructuring of its business in order to change the economic priorities from the raw material specificity of the product, in which the machine-building industry occupies an important place.

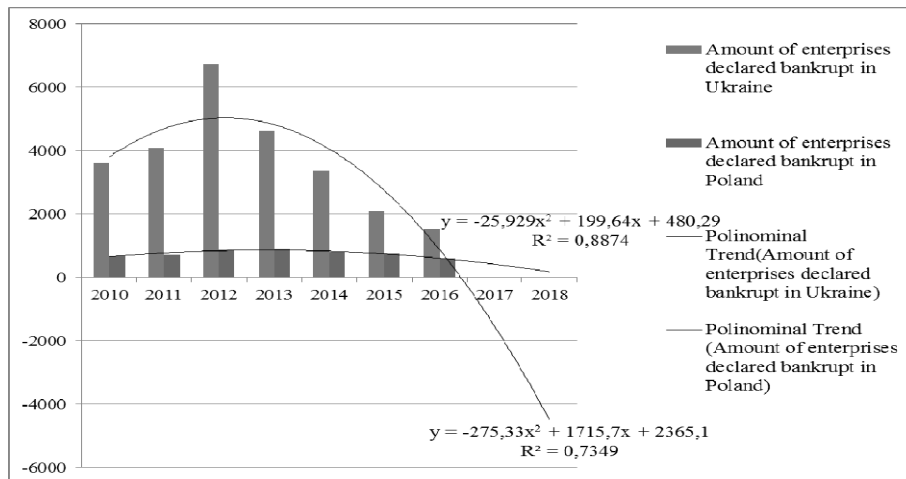

Fig. 1. The number of bankrupt enterprises in Ukraine and Poland, their trends and projections for 2017-2018

As a result of the research carried out for modeling, a set of input factors was selected that cover all major groups of financial and economic indicators of enterprises, have high bankruptcy ability and lack of multicollinearity, which enables to ensure stable and reliable work of the developed discriminant model. As a result, a model for evaluating the axiological (subjective) probability of bankruptcy of Ukrainian enterprises in the form of a discriminant function is derived on the basis of the following set of explanatory variables:

$$Z = 0,033X_1 + 0,268X_2 + 0,045X_3 - 0,018X_4 - 0,004X_5 - 0,015X_6 + 0,702X_7, \quad (1)$$

where the explanatory variables X_i , $i = 1, 7$ and the rules for their calculation are given in Table. 2.

According to the above model, if $Z > 1,114$ then the analyzed company is in a satisfactory financial and economic state, and when $Z < 1,114$, then there is a threat of bankruptcy.

Table 2

Calculation of stability coefficients and discriminant function for certain industrial enterprises in the selected bankruptcy model [data for the calculation of these enterprises was obtained from the electronic resource <https://smida.gov.ua>]

Symbol	Indicator	Calculation	Indicator value					
			PJSC "Droho-byts'kyi mashynobu-divnyi zavod"	PJSC "Pivden'-zakhidelektromerezhbud"	PJSC "Publichne aktsionerne tovarystvo «Naukovo-vyrobnyche obiednannia "Termoprylad" im. V. Lakha»"	PJSC "Avtonavan-tazhuvach"	PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvo-remontnyi zavod"	PJSC "L'vivs'kyi instrumental'nyi zavod"
X1	Mobility of assets	Current assets / Non-current assets	3,473	0,496	2,208	1,149	1,066	2,489
X2	Turnover of accounts payable	Net realizable value / Current liabilities	0,431	2,082	19,074	1,862	0,135	7,217
X3	Turnover of equity capital	Net realizable value / Equity	0,575	0,972	1,158	2,631	0,133	1,229
X4	Payback assets	Balance / Net realizable value	4,052	1,500	0,915	1,117	14,926	0,952
X5	Secured by own working capital	(Current assets – Current liabilities) / Current assets	0,264	0,040	0,916	0,101	-0,022	0,796
X6	Concentrations of attracted capital	(Long-term liabilities + Current liabilities) / Balance	0,571	0,320	0,057	0,659	0,496	0,145
X7	Coverage of debt with equity	Equity / (Provide the following costs and payments + Long-term liabilities + Current liabilities)	0,750	2,141	16,464	0,515	1,014	5,871
Z	The value of the discriminant function		0,932	2,084	16,773	0,986	0,513	6,17

In our case, the enterprise PJSC "Pivden'zakhid elektromerezhbud", PJSC "Publichne aktsionerne tovarystvo «Naukovo-vyrobnyche obiednannia «Termoprylad» im. V. Lakha»" and PJSC "L'vivs'kyi instrumental'nyi zavod" indicators of which 2,0847; 16.7736 and 6.17, respectively, have low probability of bankruptcy, and in enterprises PJSC "Drohobys'kyi mashynobudivnyi zavod", PJSC "Avtonavantazhuvach" and PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvoremontnyi zavod" these indicators are 0,9329; 0,9864 and 0,513, which means they have a threat of bankruptcy. After analyzing the information presented in the above table, we can draw some conclusions:

- At PJSC "Publichne aktsionerne tovarystvo «Naukovo-vyrobnyche obiednannia «Termoprylad» im. V. Lakha»" value of the discriminant function is quite large and makes 16,7736, this is explained by the low value of current liabilities of 1390 thousand UAH, but the lack of long-term commitments and the provision of subsequent costs and payments, which led to too much importance the indicator of the turnover of accounts payable 19,074 and debt coverage by equity 16,464.

- At PJSC "Drohobys'kyi mashynobudivnyi zavod" in comparison with other analyzed enterprises, the high values of asset mobility ratios 3.473 and assets recoupment 4,052, in the first case, such values were achieved due to a significant excess of current assets of UAH 38273 thousand – over irrevocable UAH 11020 thousand, and in the other case due to the high balance value UAH 49293 thousand and a low income from sales UAH 12165 thousand; also a small income from sales and large current liabilities UAH 28160 thousand led to a low level of turnover of accounts payable 0.431; the lack of long-term commitments and the subsequent costs and payments did not provide a high indicator of debt-equity coverage due to large current liabilities and a low level of equity.

- At the PJSC "Pivden'zakhid elektromerezhbud", the indicators for covering debt-equity (2,141) and the turnover of accounts payable (2,082) are high, since the value of equity capital is UAH 57834 thousand, and net realizable value UAH 56240 thousand, and current liabilities UAH 27004 thousand, as well as there are no long-term liabilities and provision of the following expenses and payments; the indicator of the availability of own working capital is quite low (0,040) due to the small amount of current assets UAH 28136 thousand.

- PJSC "Avtonavantazhuvach" is characterized by a high level of return on equity (2,631) and a concentration of attracted capital (0.659), which was achieved by a high net realizable value UAH 32026 thousand and a small amount of equity capital UAH 12168 thousand; the low values of the availability of own working capital (0.101) and the debt-equity ratio (0.515) can be explained by the large number of long-term and current liabilities.

- At the PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvoremontnyi zavod" it was revealed that the indicators of turnover of equity (0.133) and turnover of payables (0.135) are the lowest among the analyzed enterprises, which is explained by the insignificant net proceeds from the sale UAH 17324 thousand and high indicators of current liabilities UAH 28003 thousand and equity UAH 130230 thousand; It should also be noted that the availability of own working

capital is negative (-0,022), unlike other enterprises, since current assets are less than current liabilities; another feature is the highest value, among analyzed enterprises, the payback of assets (14,926), this was due to the high balance value UAH 258586 thousand and vice versa, a small net income from the sale UAH 17324 thousand, however, the size of the payback of assets did not affect the final discriminatory indicator (Z).

- PJSC "L'vivs'kyi instrumental'nyi zavod" has high asset mobility ratios (2,489) and turnover accounts payable (7,217), since the company has large working assets UAH 4721 thousand and net realizable value UAH 6950 thousand and the low value of non-current assets is UAH 1896 thousand and current liabilities UAH 963 thousand; the lack of provision of the following costs and payments, long-term liabilities and, again, low level of current liabilities, led to a high level of coverage of debt-equity (5,871), which also affected the final discriminative indicator of the enterprise (6,17).

The calculations made show that the enterprises PJSC "Pivden'zakhid elektromerezhbud", PJSC "Publichne aktsionerne tovarystvo «Naukovo-vyrobnyche obiednannia «Termoprylad» im. V. Lakha»", PJSC «L'vivs'kyi instrumental'nyi zavod», which according to the model of Matviychuk received the following values of the discriminant function, respectively, $Z=2,084$, $Z=16,773$, $Z=6,170$, exceeding 1,114, are in a satisfactory financial and economic state. And since the work is devoted precisely to crisis management, we are interested in such enterprises as PJSC "Drohobys'kyi mashynobudivnyi zavod", PJSC «Avtonavantazhuvach», PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvoremontnyi zavod", with values $Z=0,932$, $Z=0,986$, $Z=0,513$, respectively, which are below the regulatory level of 1,114, so, there is a threat of a financial crisis and the subsequent probability of bankruptcy. However, the Economic Court of Lviv region by its ruling of October 9, 2012 recognized bankrupt PJSC "Avtonavantazhuvach" (Lviv region), specializing in the production of forklift trucks. This, according to the procedure, was reported in an advertisement published in the newspaper "Holos Ukrainy" dated October 23, 2012. Thus, the court began the liquidation procedure in relation to the bankrupt business and the sale of PJSC "Avtonavantazhuvach" property was started. Therefore, further analysis is subject to only on PJSC "Drohobys'kyi mashynobudivnyi zavod" та PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvoremontnyi zavod".

The next step was to propose a regression analysis, which is designed to show the dependence of one variable, as explained, on one or more explanatory variables, in order to calculate and / or predict the average of the first value with the known (fixed) values of the latter. The following indicators were chosen for regression analysis: dependent variable (Y) – value of discriminant function; independent variables X_1 – turnover rate of stocks; X_2 – coefficient of financial stability; X_3 – staff turnover; X_4 – coefficient of information protection. It is proposed to conduct a diagnosis of the level of information security of the enterprise in three key areas: assessment of software and technical security of information; assessment of information reliability of personnel; evaluation of information provided to decision makers, information service of the enterprise. This indicator was obtained by the expert estimation method.

The obtained parameters of the regression equation will indicate the nature of the relationship between the discriminant function and the listed parameters. The nature of such a dependency will make it possible to identify the most important factors that significantly affect the performance of the enterprise, in particular, to reduce the likelihood of its bankruptcy.

The results of the regression analysis for PJSC "Drohobys'kyi mashynobudivnyj zavod" indicate that the proposed model is adequate, since R (square), the determination coefficient is 0.994, which means that the influence of x1, x2, x3, x4 is at 99, 4%, and other factors that were not taken into account affect the resulting indicator by 0.6%. Also, Fisher's criteria for this four-factor regression was used, which reflects on how correctly this model explains the general variance of the dependent variable. To check the significance of the regression equation, the calculated value of Fisher's criteria is compared with its table value. The estimated value of the F-criteria in this case is F-

rational = 220.83, which is bigger than its table value F-table = 5,19. So, it can be argued that the selected factorial features, independent variables, really significantly affect the resulting sign – the value of the discriminant function.

Parameters of the regression equation will be:

$$a_0=2,15092E-16, a_1=0,2008,$$

$$a_2=0,8034, a_3=0,0969, a_4=-0,0537,$$

so, the regression equation will take the following form:

$$y=0,2008x_1+0,8034x_2+0,0969x_3-0,0537x_4+2,15092E-16. \quad (2)$$

Conclusions on the influence of independent variables x1, x2, x3, x4 (turnover rate of stocks, coefficient of financial stability, staff turnover and coefficient of information resources protection), respectively, on the resulting sign – the significance of the discriminant function are given in Table 3.

Table 3

Influence of independent variables (X1, X2, X3, X4) on the dependent variable (Y) for PJSC "Drohobys'kyi mashynobudivnyj zavod"

	Value X1	Value X2	Value X3	Value X4
increased by 0,2008	Increase by 1%	Const	const	const
increased by 0,8034	const	Increase by 1%	const	const
increased by 0,0969	const	Const	Increase by 1%	const
decreased by 0,0537	const	Const	const	Increase by 1%
increased by 2,15092E-16	const	Const	const	const

For the constructed model of four factor regressions we can conclude that:

- an increase in the rate of turnover of stocks (X1) by 1%, with the invariance of all other factors (X2, X3, X4), will increase the value of the discriminant function (y) by 0,2008 point;

- with an increase in the coefficient of financial stability (X2) by 1% and with the invariability of all other factors (X1, X3, X4) will increase the value of the discriminant function (y) by 0.8034 point;

- with an increase in the staff turnover (X3) by 1% and with the invariance of all other factors (X1, X2, X4) will increase the value of the discriminant function (y) by 0,0969 point;

- with an increase in the coefficient of information resources protection (X4) by 1% and with the invariance of all other factors (X1, X2, X3) will decrease the value of the discriminant function (y) by 0.0537 point;

- the immutability of all independent variables will increase the value of the discriminant function (in) to 2.15092E-16 point.

From the above analysis it can be argued that the most important factor affecting the resulting sign is the coefficient of financial stability, and the stock turnover rate is also significantly affected.

The results of PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvremontnyi zavod" indicate that the proposed model is adequate, since R (square), the determination coefficient is 0.988, which means that the influence of x1, x2, x3, x4 is 98.8 %, while other factors that were not taken into account affect the resulting result by 1.2%. The estimated value of the Fractional = 109,04, which is larger than its tabular value Fetal = 5,19. So, it can be argued that the selected factorial features, independent variables, really significantly affect

the resulting sign – the value of the discriminant function.

Parameters of the regression equation PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvremontnyi zavod" will be:

$$a_0=3,9703E-16, a_1=0,1179,$$

$$a_2=1,0065, a_3=0,1310, a_4=0,0218,$$

so, the regression equation will take the following form:

$$y=0,1179x_1+1,0065x_2+0,1310x_3+0,0218x_4+3,9703E-16. \quad (3)$$

Conclusions on the influence of independent variables x1, x2, x3, x4 (turnover rate of stocks, coefficient of financial stability, staff turnover and coefficient of information resources protection), respectively, on the resulting sign – the significance of the discriminant function for PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvremontnyi zavod" are given in Table 4.

For the constructed model of four factor regressions we can conclude that:

- with an increase in the rate of turnover of stocks (X1) by 1% and with the invariability of all other factors (X2, X3, X4) will increase the value of the discriminant function (y) by 0,1179 point;

- with an increase in the coefficient of financial stability (X2) by 1% and with the unalteredness of all other factors (X1, X3, X4) will increase the value of the discriminant function (y) by 1.0065 point;

- with an increase in the staff turnover (X3) by 1 % and with the invariance of all other factors (X1, X2, X4) will increase the value of the discriminant function (y) by 0,1310 point;

- with an increase in the coefficient of information resources protection (X4) by 1% and with the invariance of all other factors (X1, X2, X3) will increase the value of the discriminant function (y) by 0.0218 point;

Table 4

Influence of independent variables (X1, X2, X3, X4) on the dependent variable (Y) for PJSC "L'vivs'kyi lokomotyvoremontnyi zavod"

Значення Y	Value X1	Value X2	Value X3	Value X4
increased by 0,1179	Increase by 1%	const	const	const
increased by 1,0065	const	Increase by 1%	const	const
increased by 0,1310	const	const	Increase by 1%	const
decreased by 0,0218	const	const	const	Increase by 1%
increased by 3,9703E-16	const	const	const	const

- with the invariance of all independent variables, the magnitude of the discriminant function (y) will increase by 3.9703E-16 point.

The evaluation of the results of the conducted simulation, in particular, correlation-regression analysis showed that the main indicators of the impact on the bankruptcy prevention index for the analyzed enterprises are four indicators: 1) turnover rate of stocks; 2) the coefficient of financial stability; 3) coefficient of personnel turnover; 4) the coefficient of information protection.

Since the key direction of crisis management is targeted investment, the presence of several key indicators makes it necessary to choose an anti-crisis investment strategy that can affect the change of one and improve several or all of the indicators. Taking into account the dynamics of modern economic development, as well as the possibility (and mobility) of various financial and economic priorities for the analyzed enterprises, the following variants of anti-crisis investment strategies are considered: focusing strategy on the dominant factor; polyfactorial strategy; balancing strategy.

The relevance of the strategies presented is different for enterprises. Since the influence of each of the factors on the resulting sign was calculated using regression analysis, it can be argued that when the weight of one factor is significantly different from all others, then it is advisable to apply a focus strategy. If there are several factors of great importance, it is more efficient to apply a polyfactorial investment strategy. It is expedient to use the investment strategy of balancing when the influence of factors is very different from each other, and also when there is a number of stakeholders with a significant impact on the activity of the enterprise.

CONCLUSION

An overview of the results of the study allows us to formulate certain conclusions about the preconditions and feasibility of using the proposed methods for assessing the degree of risk of the financial crisis, which may lead to bankruptcy of the enterprise, and to decide on the application of the proposed models of investment strategies within the framework of crisis management:

- search and systematization of available economic and mathematical methods for assessing the risk of crisis phenomena, in particular, the achievements of modern world and Ukrainian theory and practice of mathematical modeling in order to identify the most risky situations for a particular enterprise;

- choice of existing enterprises, the financial condition of which requires interference in order to avoid the risk of bankruptcy or to reduce this danger;

- mathematical estimation of financial and economic

parameters of the activity of these enterprises, which are the subject of their mandatory reporting, in order to identify the risks of bankruptcy and ways to overcome them;

- use of methods of economic and mathematical modeling to identify the level of danger of crisis phenomena in the analyzed enterprises and taking into account the results of these studies in the development of anticrisis management tools.

References

1. Altman E.I. *Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy*. The Journal of Finance. 1968. №4. pp. 589-609.
2. Toffler R., Tishaw H. *Going, going, gone – four factors which predict*. Accountancy. 1977. March. pp. 50-54.
3. Beermann K. *Prognosemöglichkeiten von Kapitalverlusten mit Hilfe von Jahresabschlüssen*. Schriftenreihe des Instituts für Revisionswesen der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster. 1976. №11. pp. 118-121. (in German)
4. Davydova H.V., Belikov A.Yu. *Method of Quantitative Assessment of the Risk of Bankruptcy of Enterprises*. Risk Management. 1999. № 3. pp. 13-20. (in Russian)
5. Tereschenko O. *Anticrisis Financial Management at the Enterprise*. KNEU. 2004. 268 p. (in Ukrainian)
6. Cherniak O.I., Krekivs'kyi V.O., Monakov V.O., Yaschuk D.V. *Detection a sign of incompatibility of the company and the possibility of bankruptcy*. Ukrainian Statistics. 2003. № 4. pp. 87-94. (in Ukrainian)
7. Matviychuk A.V. *Fuzzy, neural network and discriminant models for diagnosing the possibility of bankruptcy of enterprises*. Neuro-fuzzy simulation technologies in economics. 2013. № 2. pp. 71-118. URL: <http://oaji.net/articles/2015/1846-1428045809.pdf> (in Ukrainian)

Список використаних джерел

1. Altman E.I. *Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy*. The Journal of Finance. 1968. №4. pp. 589-609.
2. Toffler R., Tishaw H. *Going, going, gone – four factors which predict*. Accountancy. 1977. March. pp. 50-54.
3. Beermann K. *Prognosemöglichkeiten von Kapitalverlusten mit Hilfe von Jahresabschlüssen*. Schriftenreihe des Instituts für Revisionswesen der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster. 1976. № 11. pp. 118-121.
4. Давыдова Г.В., Беликов А.Ю. *Методика количественной оценки риска банкротства предприятий*. Управление риском. 1999. №3. с. 13-20.
5. Терещенко О.О. *Антикризове фінансове управління на підприємстві*. КНЕУ, 2004. 268 с.
6. Черняк О.І., Креківський В.О., Монаков В.О., Яциук Д.В. *Виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та можливого його банкрутства*. Статистика України. 2003. № 4. С. 87-94.
7. Матвійчук А.В. *Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування банкрутства підприємств*. Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці. 2013. № 2. с. 71-118. URL: <http://oaji.net/articles/2015/1846-1428045809.pdf>

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. Значна (!) економія коштів на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру**;
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua